

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Harmonie v zahradě v pojetí feng-šuej

Bakalářská práce

Autor práce: Jana Hronská

Vedoucí práce: RNDr. Oldřich Vacek, CSc.

© 2015 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Harmonie v zahradě v pojetí feng-šuej" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17. dubna 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala RNDr. Oldřichu Vackovi, CSc., za vstřícné vedení bakalářské práce a udělení cenných rad, které mi pomohly při vypracovávání této práce. Dále bych chtěla poděkovat mojí středoškolské učitelce českého jazyka, paní Dagmar Bubelové, za její příkladnou kontrolu mojí literární rešerše. Na závěr bych poděkovala svojí rodině a přátelům, kteří jsou mi oporou za všech okolností.

Harmonie v zahradě v pojetí feng-šuej

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá využitím principů starobylého čínského učení feng-šuej v zahradní tvorbě. Učení feng-šuej přináší do západního světa ojedinělé vnímání zahradního prostoru. Východní pojetí zahrady zahrnuje odlišný přístup k člověku a jeho vztahu k přírodě. Oba prvky musí fungovat ve vzájemném souznění, což vede k vytvoření harmonického prostředí. Učení feng-šuej vznikalo po tisíce let pozorováním vesmírných úkazů a jejich projevu v přírodním světě. Veškeré poznatky vyústily k vytvoření principů feng-šuej, jimiž se řídí všichni, kteří chtějí do svého života vnést harmonii. Za pomoci principů feng-šuej dojde ke změně přístupu k prostředí, v němž žijeme. Všechno živé vytváří neviditelnou energii, která proudí po zemském povrchu a hledá místo, kde se může koncentrovat a pozitivně ovlivňovat své okolí. Proudící energie čchi tvoří základní kámen učení feng-šuej, jehož cílem je harmonické uspořádání jednotlivých prvků v životním prostředí a vytvoření ideálních drah pro toky energií. Přenést přívětivý tok čchi do našeho přímého okolí umožňuje zahrada. Přítomnost životodárné vody a dýchajících rostlin energii přilákají, oplocení ji uzavře v prostorách zahrady, cesty ji rozvedou po pozemku až k domu, kde se energie soustřeďuje a sladí životní prostředí do jednoho celku.

Klíčová slova: feng-šuej, zahradní tvorba, harmonie, východní kultura, tradiční čínské učení

Harmony in a garden in the concept of Feng Shui

Summary

Bachelor thesis deals with using the principles of the ancient Chinese practice of Feng Shui in the garden design. Feng Shui brings to the Western world a unique perception of garden space. Eastern concept of the garden includes a different approach to the man and his relationship to nature. Both elements must work in harmony with each other, leading to the creation of a harmonious environment. Feng Shui originated thousands of years observing cosmic phenomena and their manifestations in the natural world. All findings led to the creation of Feng Shui principles governing all who want bring harmony to their lifes. Using the principles of feng shui changes the approach to the environment in which we live. All living creates an invisible energy that flows along the earth's surface and looks for a place where it can be concentrated and positively influence their surroundings. Flowing qi energy is the cornerstone of learning feng shui, which aims to harmoniously organize individual elements in the environment and create the ideal path for the flow of energy. The garden enables to bring friendly flow of qi in our direct surroundings. The presence of life-giving water and breathing plants attract energy, fencing closes it in the garden, paths distribute it throught the land to the house, where the energy is concentrated and harmonize the environment into one unit.

Keywords: feng shui , garden design , harmony , eastern culture, traditional Chinese learning

Obsah

1 Úvod	8
2 Cíl práce	9
3 Základy učení – cesta k pochopení feng-šuej	10
3.1 Úvod do problematiky feng-šuej	10
3.1.1 Co je to feng-šuej.....	10
3.1.2 Historický základ	11
3.1.2.1 Původ feng-šuej.....	11
3.1.2.2 Počátky feng-šuej v Číně.....	11
3.1.2.3 Vývoj čínských zahrad	12
3.1.2.4 Charakteristika čínských zahrad	13
3.1.3 Západní a východní pojetí zahradního prostoru.....	14
3.2 Filozofie feng-šuej	16
3.2.1 Význam učení.....	16
3.2.2 Proudící energie čchi.....	17
3.2.3 Rovnováha sil – jin a jang	18
3.2.4 Nebeská zvířata.....	19
3.2.5 Pět prvků - pět základních druhů energie	20
3.2.6 Osm Trigramů – zrcadlo Pa-Kua	22
3.3 Globalizace feng-šuej.....	23
4 Harmonie v zahradě v pojetí feng-šuej.....	25
4.1 Charakter prostředí.....	26
4.1.1 Pozemek a jeho vlastnosti	26
4.1.1.1 Výběr pozemku	26
4.1.1.2 Role nebeských zvířat.....	27
4.1.1.3 Výšková úroveň domu.....	28
4.1.1.4 Tvar pozemku	28
4.2 Soulad jednotlivých elementů v zahradě.....	29
4.2.1 Jin a jang	29
4.2.2 Souhra pěti prvků v zahradě	31
4.2.3 Harmonie s modelem pa-kua	32
4.2.3.1 Pole středu	34
4.2.3.2 Pole rodiny, pole dětí a pole přátel.....	35
4.2.3.3 Pole bohatství, pole slávy a uznání	35
4.2.3.4 Pole vědění.....	36
4.2.3.5 Pole kariéry	36

5	Zahrada sdružující všechny kvality.....	37
5.1	Vstup do harmonického prostředí.....	37
5.2	Cesty v zahradě.....	37
5.3	Voda – elixír života.....	38
5.4	Rostliny – symbol života.....	39
5.5	Vymezení hranic harmonického prostoru.....	40
6	Závěr.....	42
	Seznam literatury.....	43

1 Úvod

Již od počátku věků byl člověk úzce spjat s prostředím, ve kterém žil. Jeho okolí na něj mělo přímý vliv, všudypřítomná příroda na něj působila pozitivně. Člověk toto prostředí dobře znal a naučil se z něj čerpat výhody, které nabízelo. Ve starověké Číně dotáhli toto smýšlení k dokonalosti. Po tisíciletí pozorovali chování přírody, ze kterého vyvodili, jak žít s přírodními jevy v symbiotickém vztahu.

Učení feng-šuej sjednocuje všechny myšlenky provázející životy starých Číňanů. Feng-šuej však nemíní být šablonou či jistým návodem, podle kterého najdeme zaručený klíč ke štěstí. Mnoho lidí, aniž by si to uvědomovalo, si dokáže vytvořit harmonii ve svém životě, přestože o feng-šuej nikdy neslyšeli. Základem je intuice – náš vnitřní hlas. Feng-šuej má sloužit jako průvodce, který nám radí, jehož doporučení můžeme i nemusíme využít. Všechno záleží jen na tom, jak to cítíme. Problém s jeho využitím spočívá v domnění, že se jedná o vědu, jejíž výsledky jsou zaručené. Tak tomu není a nikdy nebude. Feng-šuej je filozofií, myšlenkovým směrem, který nás přiměje zamyslet se nad životem a jevy, jež ho ovlivňují.

Feng-šuej pomáhá změnit celkový pohled na život a okolní prostředí. V čínské filozofii se příroda nechápe jako něco, co nás obklopuje. Příroda s námi splývá, jen společně tvoříme harmonický celek. Když nebude okolní prostředí v příznivém stavu, jak bychom se pak i my mohli cítit dobře.

Feng-šuej přináší informace, které nám pomůžou utříbit si jednotlivé aspekty života, nikdy nic nepřikazuje. Pracovat s myšlenkami feng-šuej pro nás má být zábavou, relaxací, obohacením. Podstatou všeho však vždycky bude člověk. Najít harmonii sám v sobě, to jediné vede k nalezení harmonie i v našem okolí.

2 Cíl práce

Tradiční čínské učení feng-šuej přináší do západního světa nezvyklé pojetí vztahu člověka, přírody a vnímání prostoru okolo sebe. Cílem bakalářské práce je pochopení základních principů feng-šuej, východního pojetí člověka a přírody, využití pěti živlů, nastolení rovnováhy jin a jang a usměrnění proudící energie čchi. Myšlenky feng-šuej se následně promítnou na zahradní prostory, ve kterých dojde k jejich sjednocení.

3 Základy učení – cesta k pochopení feng-šuej

3.1 Úvod do problematiky feng-šuej

„Zahrada ve stylu feng-šuej“ reprezentuje pro mnoho lidí typickou japonskou nebo čínskou zahradu. Myslí si, že jde o věc týkající se designu. Feng-šuej však není styl zahrady, jedná se o filozofický přístup k zahradě a jejímu uspořádání. Nehraje žádnou roli, jestli zahrada obsahuje japonské lampy či východní rostliny. Učení feng-šuej usiluje o nalezení harmonie v zahradě, nikoli o vytvoření východní zahradní koncepce. Proto se jakákoli zahrada může řídit principy feng-šuej (Gerstung a Mehlhase, 2009).

3.1.1 Co je to feng-šuej

Feng-šuej je starověká čínská filozofie o vytvoření harmonie s okolním prostředím, díky které se budeme cítit zdravě, úspěšně a především šťastně. Slova feng-šuej znamenají „vítr a voda“ a představují kosmickou energii. Ta je podle Číňanů přítomna ve všem živém i neživém a proudí jemně stejně jako vítr a voda (Jay, 1998).

Podle Laua (1996) slouží čínské lidové učení feng-šuej k uspořádání věcí v prostředí okolo člověka. Učí ho, jak najít rovnováhu ve vztahu k těmto věcem a jak je rozmístit, aby byl člověk harmonicky sjednocen s duchem (Nebem) a prostředím (Zemí).

Lip (2009) definuje feng-šuej jako abstraktní pojem, který představuje pseudo-fyzikální vědu o klimatologii a geofyzice. Lze ho chápat také jako dovednost, jak správně umístit a orientovat budovu tak, aby byla v harmonii se vším, co jí přiléhá, zároveň jako umění nalezení rovnováhy v přírodě a harmonie v domě a pracovním prostředí.

Feng-šuej je několik tisíc let stará čínská disciplína. Původně byla součástí osmi paprsků tradiční čínské medicíny, která i v dnešní době tvoří propracovaný systém péče o člověka. Tradiční čínská medicína zahrnuje systémy ovlivňující kvalitu lidského života: feng-šuej, výživu, meditaci, masáže, akupunkturu, fytoterapii, moxu neboli požehování a tělesná cvičení. Dříve bylo považováno za samozřejmost, že lékaři, kteří ovládali diagnostiku tradiční čínské medicíny, byli zároveň mistry feng-šuej. Říkalo se, že nepomůže-li jehla, je třeba se jít podívat, jak pacient bydlí (Urbiš, 2005; Plzák, 2014).

Harmonicky vytvářet vnější prostředí a tím ovlivňovat zpětně sama sebe, to je podle Urbiše (2005) jedním z výchozích bodů tohoto učení. Jak dále popisuje, po tisíce let čínští mudrci pozorovali přírodu, přičemž odhalili a popsali zákonitosti vedoucí k utváření a vlivu prostředí. Podle nich jsou životy každého z nás ovlivňovány pohybem životní energie čchi

a rozmístěním předmětů v prostředí, ve kterém žijeme či pracujeme. Energie čchi má pozitivní vliv jen tehdy, pokud prostředím prochází harmonicky. Smysl feng-šuej spočívá v uspořádání všech věcí, díky kterému lze nastolit rovnováhu mezi tajemnými nebeskými silami, lidmi a předměty na Zemi. V závislosti na tom vznikne synergické a vyrovnané prostředí, v němž všechny jeho součásti splývají v harmonický soulad.

3.1.2 Historický základ

3.1.2.1 Původ feng-šuej

Učení feng-šuej je staré nejméně pět tisíc let. Údajně ho objevil legendární čínský císař Fu-Si. Podle legendy se během práce na zavlažovacích kanálech Žluté řeky z vody vynořila velká želva. Místní to považovali za velmi dobré znamení, neboť se věřilo, že bohové

Obr. 1 – Mýtická želva
(zdroj: Urbiš, 2005)

žijí v želvích krunýřích. Po pečlivém prohlédnutí objevili Fu-Siho lidé na krunýři obrazec, jenž tvořil dokonalý magický čtverec složený ze třikrát tři políček. Mnozí mudrci byli na Fu-Siho požádání zavoláni, aby úkaz objasnili. Vysvětlením bylo, že kombinace čar, tzv. trigramy, představují symboly, které se zabývají všemi projevy přírody a zároveň matematicky znázorňují univerzální kosmické zákony. Symboly z magického čtverce daly vzniknout učení feng-šuej a také řadě duchovních systémů jakými jsou I-ťing, čínská astrologie a čínská numerologie (Urbiš, 2005; Webster, 2010).

Z praktického hlediska byl původní koncept feng-šuej zřejmě pokusem o porozumění energie země v teoretickém měřítku, které bylo založené na pozorování a tudíž se dá považovat za důležitý krok v historii geologického myšlení (Paton, 2013). Stejně tak vztah feng-šuej k zeměpisu krajiny zmiňuje i Creightmore (2013). V prvních dvou a půl tisících letech se feng-šuej týkalo právě rozložení krajiny. Z pozorování okolních přírodních jevů Číňani vyvodili závěr, že dobře umístěný domov k sobě poutá pozitivní jevy, a naopak domov zasazený do nevlídného prostředí způsobuje potíže. Ovšem jak uvádí Lau (1996), existuje jen málo historických záznamů týkajících se feng-šuej, dochovaly se spíše nepřímé odkazy.

3.1.2.2 Počátky feng-šuej v Číně

Čína je rozsáhlá země, jejíž populace se v dnešní době šplhá k 1,3 miliardě lidí. Její minulost je úzce spjata s kulturními, politickými a sociálními změnami. Za více než 5000 let se

náboženství, sociální uspořádání, architektura a filozofické smýšlení příliš nezměnilo. Historický vývoj Číny by se dal vysledovat až k počátkům civilizace.

Čínští císaři byli považováni za „syny nebes“. Byla jim propůjčena moc a zacházelo se s nimi s nejvyšší důstojností, prestiží a chválou. Císaři hráli životně důležité role jako političtí a náboženští vládcí, tudíž jejich vůdčí poslání muselo být uchováváno v palácích, které představovaly nejluxusnější měřítko a prostorový koncept. Paláce moci byly navrženy a vybudovány v co nejzdobnějším stylu v poloze dobrého feng-šuej. Principy feng-šuej, učení o vytváření harmonie a rovnováhy mezi silami přírody a vlivem člověka, hrály významnou roli v tvorbě prostředí, ve kterém sídlí moc, a proto i císaři (Lip, 2009).

3.1.2.3 Vývoj čínských zahrad

Umění feng-šuej je hluboko zakořeněné v čínské kultuře. Porozumění, jakým způsobem se feng-šuej vyvíjelo, zahrnuje vývoj tradičních čínských zahrad, které nám přiblíží východní chápání zahradního prostoru.

Poprvé bylo feng-šuej použito v Číně před tisíci lety. Od té doby bylo začleněno do tradiční čínské architektury, zároveň do domovů a pracovních prostředí, a to jak u hodnostářů, tak obyčejných lidí. Feng-šuej bylo nedílnou součástí čínské architektury, principy a základy budovy a jejího okolí byly založené na konceptu symetrie, rovnováhy, hierarchie výšky, ohrazených pozemků a příznivé orientaci (Lip, 2009).

Umění čínských zahrad, stejně jako čínská architektura a učení feng-šuej, se řadí k nejstarším uměleckým počínům na světě. Po tři tisíce let nepřerušovaný vývoj tohoto druhu umění zahrnuje vztah člověka k přírodě, se kterým se nesetkáme nikde na světě. Díky izolovanosti tohoto světa vznikly v dějinách světové kultury zahrady unikátní stejně jako čínská poezie, malířství, kaligrafie, medicína a další tvůrčí obory spojené s každodenním životem (Hrdlička a Hrdličková, 1997).

Všechny druhy umění v Číně podléhají filozofickým principům. Zahradní architektura vznikla v Číně propojením dvou myšlenek – konfuciánské a taoistické. První myšlenka říká, že umění je cosi, co vytvořil člověk, avšak bylo tvarováno přírodou. Druhá věří, že svět přírody je sám o sobě umění. Propojení těchto myšlenek dalo vzniknout řadě nejživějších a zároveň nejpokojnějších míst na světě. Číňané odnepaměti věřili, že jedině souznění lidské mysli se všemi kosmickými ději a úkazy přinese člověku harmonii v duši. Stejným způsobem přistupuje čínská filozofie k životu – splynutí mysli s vesmírem přinese uspokojení a mír v duši (Hale, 2003).

Počátky čínských zahrad jsou datovány do dávné minulosti, která díky archeologickým nálezům odhaluje obrazy o životě tehdejších obyvatel. Vznik zahrad vděčí velkolepé krajině v dolním povodí Žluté řeky a řeky Wej, která byla osídlena dávnými předky Číňanů. Vysoký stupeň společenského vývoje vytvořil vhodné podmínky pro zrod čínských zahrad. Původ čínských zahrad náleží do druhé poloviny vlády dynastie Šang (1600-1100 př. n. l.). Přestože čínské zahrady vznikly před dávnými časy, jejich sjednocení vztahu člověka k přírodě i v dnešní době oslovuje lidi moderního světa.

Na tvorbu čínských zahrad měla zásadní vliv odvěká čínská teorie o nekonečném souboji protikladných, avšak osudově přitahovaných prvků jin a jang. Jing a jang ovlivnil pohled na krajinu, symetrii a asymetrii, naučil používat kombinaci světlé a tmavé, rovné se zakřiveným, měkké s tvrdým, dal zahradě rytmus. To vše zapříčinilo vznik obrazu přírody převedeného lidskou rukou do roviny umění. Pravděpodobně kvůli tomu specialisté na estetiku označili učení o jin a jang „dračí žilou“ zahradního umění (Hrdlička a Hrdličková, 1997).

Pozorování přírody a výklad všeho, co se v přírodě odehrává, významně ovlivnilo čínskou společnost. Právě z přírody vycházejí estetické principy čínských podob umění, právě tak jako morální i etické zásady. Člověk je srovnáván s přírodními prvky, v čínských zahradách i malířství jsou uplatňovány hory a voda. Právě tyto dva prvky měly významný vliv na studium feng-šuej (Hale, 2003).

3.1.2.4 Charakteristika čínských zahrad

Umístění starověkých sídel spolu se zahradami nebylo v Číně vybíráno náhodně. Starověká sídla byla postavena strategicky ve vyšších polohách v blízkosti řek, ze které místní obyvatelé získávali vodu, lovíli ryby a díky vyššímu umístění jim nehrozily povodně. Výchozí koncepci čínského zahradního designu udávala architektura domu. Střed pozemku tvořilo volné prostranství, které ze tří stran lemovaly budovy. Toto volné prostranství patří k základním znakům feng-šuej. Západní architekt by takové místo okamžitě využil k tvorbě pravidelných geometrických záhonů, kdežto pohled na prázdný prostor z hlediska taoismu tkví v jeho potenciální energii. Nejedná se o místo, kterému schází život. Naopak, je to oblast překypující možnostmi (Hale, 2003; Creightmore, 2013).

V dřívějších dobách nebyla přítomnost zahrady zcela běžná. Potěšení ze zahrad si mohli soukromě dopřávat pouze zámožní lidé, široké veřejnosti v tomto směru sloužily zahrady v okolí posvátných míst. Právě tato místa se zasloužila o vznik a rozvoj čínských zahrad. Ve východním pojetí zahrada neznamena pouhý kus zeleně. Jejím stěžejním smyslem je obnovit

dokonalost přírody a harmonie lidských bytostí, nebes a Země. Zahrada a dům jsou v Číně považovány za jeden celek. Zahrada proniká do domu skrz okna, zdi představují pozadí pro pěstované rostliny. Účelem čínské zahrady je sloužit lidem a jejich činnosti. Přírodní scenérie představované horami, vodopády či stromy, sloužily starým čínským mistrům jako pozadí zahrad. Pokud se v okolí zahrady nevyskytovaly požadované přírodní prvky, byly vytvořeny uměle, budovaly se kopce, navázely balvany, tvořily se umělé vodopády (Hale, 2003).

Velkou roli v čínských zahradách hrají systémy cest. Jen málokdy je na Východě možné spatřit rovnou cestu, která nejkratším způsobem spojuje dva body. Důvodů je více: dlouhé zahnuté cesty nutí člověka k pomalé a rozjímavé chůzi, během které má možnost plně vnímat krásy zahrady a odreagovat se. Druhý důvod je spojen s duchovní tematikou. Ve staré Číně se věřilo, že duchové se pohybují rovně, vytvoření klikatých cest tak zabrání jejich volnému průchodu prostředím (Gerstung a Mehlhase, 2009; Webster, 2010).

Učení taoismu říká, člověk by nikdy neměl ovlivňovat podobu světa přírody, vše by mělo mít šanci rozvíjet se přirozeně. To je důvodem, proč v čínských zahradách neexistují ostříhané živé ploty či tvarované keře. Každá rostlina zde roste přirozeně. Jak rostliny, tak i jezírka, rybníčky či kopce připomínají své přírodní vzory (Hale, 2003).

Rozdíly ve vnímání krajiny západním světem a Číňany byly výrazné. V častých případech byla zeleň pro západní obyvatele pouhá kulisa, které nepřikládali velký důraz, kdežto v Číně tvořila přírodní i lidská sféra nedílnou jednotku. Vzdálenost mezi oběma kulturami zapříčinila odlišný a naprosto nezávislý vývoj každé z nich. Samostatný vývoj v Číně způsobil vznik kultury, stejně vyspělé jako starověký Řím či Řecko, která na rozdíl od nich přetrvává až do dneška. Do doby, než se tyto kultury poprvé střetly, se každá domnívala, že je tou jedinou významnou kulturou na Zemi. Jak evropská, tak čínská kultura byly postaveny do pozice, ve které se musely učit jedna od druhé, což vyžadovalo uznání, že v některých bodech je druhá kultura předčila (Hrdlička a Hrdličková, 1997; Perkins, 2004).

3.1.3 Západní a východní pojetí zahradního prostoru

Filozofie starých Číňanů byla již odpradáвна spojována s přírodou a jejím pozorováním. Vnímání přírodních procesů a jejich porozumění následně využili k hledání harmonie a rovnováhy v prostředí, ve kterém žili, neboť to znamenalo, že prožijí šťastný a spokojený život. Vztah člověka k přírodě, potažmo k zahradám, které přírodu představovaly, měl v Číně vždycky zásadní vliv (Webster, 2010).

Oproti Číně byla Evropa ve svých názorech nesjednocená. Umělecké slohy, stejně jako filozofické směry, se neustále měnily v závislosti na hospodářských a společenských poměrech

doby. Se změnami poměrů ve společnosti se měnilo i poslání zahrady. Renesanční zahrada poukazovala na svou krásu a možnosti odpočinku ve svých zákoutích. Na druhou stranu v období baroka chtěl vládce v zahradě zdůraznit své bohatství a moc, tudíž zahrada překypovala pompézností (Šonský, 2011).

Již od středověku se na celém světě, s výjimkou Dálného východu, vytvářely převážně geometricky uspořádané zahrady, které byly navíc symetrické. Tento vzhled zahrady se nazývá formální a ve své době byl velmi oblíbený. Tvořil dokonalý doplněk přilehlému paláci a svou symetričností vyjadřoval názor, že krása vychází z řádu a jednoduchosti. Formální zahrady navázaly na klasickou architekturu Řecka a Itálie. Jedině pečlivé uspořádání zahrad dokázalo dostatečně znázornit autoritu a velkolepost sídel bohatých a mocných Evropanů (Young, 2011).

Čínské zahrady nemínily být monumentální. Umění čínských zahrad tkvělo v intimitě, člověku a sofistikovanosti. Dokonce ani v palácovém měřítku neztrácely čínské zahrady na intimitě. Čínské zahrady jen zřídka budily úžas a zároveň působily pustě, tak jako zahrada Versailles. Zatímco v Evropě je pozorována monumentální architektura, v čínských zahradách se přehlíží, důraz je kladen na relaxaci. V západních zahradách vynikne krása pravidelné zahrady jen při pozorování z vyšších pater budovy, která k zahradě náleží (Tung, 1936).

Šonský (2011) říká, že úplný obrat v přístupu Evropanů k zahradnímu umění přišel koncem 18. století. Jak uvádí Keswick (2003), vliv na změnu myšlení v evropské zahradní tvorbě měly první popisy čínských zahrad, které dorazily do Evropy právě v 18. století a způsobily tak revoluci ve vkusu. Do té doby byly zahrady Západu, založené na rovných liniích a pravoúhlých obdélnících, tím jediným správným způsobem, jak ukázat velkolepost. Od Španělska až po Indii pěstovali bohatí a kultivovaní muži své dekorativní stromy a květiny ve formálních tvarech, přinášeli řád a symetrii do nespoutané přírody, zatímco se z paláců po celé Evropě místní vládci dívali dolů na puntičkářské uspořádání, které představovalo organizovanou mysl muže. Versailles bylo ukázkovým příkladem tohoto přístupu. Z úhlu pohledu člověka stojícího na zemi se partery zahrady zdály poněkud matoucí, ovšem při pohledu z nejvyšších oken paláce dávaly dokonalý smysl.

Čínská zahrada nebyla vytvořena jako „hřiště“ pro velké množství lidí, jak je tomu v dnešních západních zahradách. Dříve tomu tak nebylo ani v Evropě. Formální zahrada sloužila pouze majitelům, avšak dnes jsou západní zahrady určeny pro rekreaci a průvody lidí, kteří se v zahradách setkávají a tráví tu svůj volný čas. Čínská zahrada není určena pro davy, nýbrž pro meditaci a samotu. Možná právě proto západní lidé vnímají tradiční čínské zahrady jako příliš strohé, ovšem neuvědomují si, že byly navrženy se záměrem přinášet mír, klid a pohodlí. Smyslem čínské zahrady je uvést hosta do jiného světa, plného krásy a harmonie.

Přestože se přístup k zahradě mezi východem a západem liší, východní zahradníci vytvářejí zahrady s překvapivě podobnými úmysly (Tung, 1936; Webster, 2010).

3.2 Filozofie feng-šuej

Pokud chceme poznat feng-šuej a užívat ho v praxi, musíme se seznámit s filozofickými principy, z nichž vychází. Stěžejní pojem ve filozofii feng-šuej tvoří myšlenkový systém Tao, který shrnuje a formuluje principy feng-šuej. Tao představuje cestu přirozenosti, univerzální sílu, která se projevuje přírodními cykly a neustálými proměnami, jimiž příroda prochází. Tato neviditelná síla, mající vliv na přírodní děje, je nazývána Tao. Pro vyznavače taoismu není podstatné najít souznění s božstvem, ale dosáhnout harmonie s principem Tao. Podstatu taoismu tvoří nestálost všech jevů, jejich neustálá proměna a souvislost všeho se vším (Hartz, 1996; Hofmann a Kislinger, 2000; Urbiš, 2005).

Tao se nedá definovat pár větami. Výchozí body Tao tvoří jednota a stejnost. Taoisté nevěří v Boha ani v nadřazenost ducha nad hmotou. Nerozdělují svět na hmotu a ideu, chápou svět tak, že vše na světě vytváří absolutní hodnotu, která se projevuje v konečném množství podob. Pro představu: kámen, který je vytvarován do podoby sochy, již není vnímán jako kámen ale socha, čímž ztratil svou podstatu a úplnost (Urbiš, 2005).

Vedle systému Tao tvoří významnou součást čínské kultury I-ťing – Kniha proměn. Jedná se pravděpodobně o nejstarší filozoficko-věštecký spis čínské civilizace, který měl vliv na obě nejdůležitější filozofická hnutí staré Číny – na konfucianismus a taoismus. I-ťing, podobně jako taoismus, pohlíží na změnu jako na základní princip fungování vesmíru. Změna je nevyhnutelná a daná, nejedná se o něco náhodného. Přestože má feng-šuej svůj původ v Knize proměn, novější kultury ho chápou jako nezávislou nauku (Anon., 2006).

3.2.1 Význam učení

Čínský výraz feng-šuej v překladu znamená „vítr a voda“. Výběr slov není náhodný, vždyť právě vítr a voda po miliony let vytvářely zemský povrch v závislosti na vesmírných zákonitostech (Urbiš, 2005). Vítr a voda představují symboly pro tvorbu jemného proudu energie v našem životním prostředí. Tak jako krev a kyslík volně a smysluplně proudí naším tělem, stejně tak musí energie a životní síla obíhat skrze naše denní prostředí. Feng-šuej poskytuje praktické metody k posílení pozitivní energie v našem okolí. Každodenní stres může být zredukován, když si minimalizujeme chaos okolního světa tím, že si vytvoříme vlastní útočiště (Barrett, 2003). Yap (2012) vysvětluje, že ve feng-šuej nejde o to udělat si z domova

magnet na bohatství a blahobyt, důležitým faktorem je náš domov, který má působit přívětivě, neboť se jedná o místo, ve kterém strávíme většinu života.

Hoffman a Kislinger (2000) vysvětlují, že podstatu feng-šuej nelze chápat jako návod na to, jak přesně má vypadat prostor okolo nás. Feng-šuej neurčuje vzhled prostředí, ale způsob, jakým k prostředí přistupovat. Proto si nesmíme myslet, že nám feng-šuej poskytne zaručený klíč na život. Smyslem není uvěřit všemu, co feng-šuej tvrdí, ale intuitivně se řídit principy feng-šuej a pokusit se vytvořit harmonické prostředí v našem okolí (Lau, 1996).

Zahradu podle principů feng-šuej lze vytvořit kdekoli. Feng-šuej není styl zahrady, nýbrž přístup k zahradě. Podle východní filozofie se v zahradě nikdy nedočkáme finální podoby právě proto, že zahrada je nestálý prvek v neustálé proměně, tak jako příroda sama. Zahrada se musí vyvíjet, stejně jako člověk (Hofmann a Kislinger, 2000).

3.2.2 Proudící energie čchi

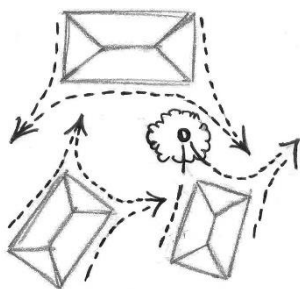
Středobodem učení feng-šuej je životní energie čchi. Jednoznačný překlad v tomto případě neexistuje, každý si pod čchi představí něco jiného. Čchi symbolizuje ducha, životní energii či životní sílu, atmosféru, náladu či energii jako takovou. Nejčastěji je chápáno jako životní síla či dech, který vlévá Zemi život. Vítr i voda představují základní tvary životní energie čchi, která pochází ze Slunce. Slunce energii čchi předává do atmosféry, kde se formuluje do vody, aby byla následně rozptýlena ve větru (Anon., 2006; Reichert de Palacio, 2012; Yap, 2012; Creightmore, 2013).

Čchi, univerzální životní sílu, lze podle Webstera (2010) nalézt ve všech živoucích organismech na zemi. energii čchi vytváří vše, co existuje v harmonii a přesně na takových místech se to na první pohled pozná. Rostliny prosperují, vzduch je čerstvý a svěží. Jak uvádí Reichert de Palacio (2012), životní esence čchi dodává rostlinám sílu růst, větru vát a vodě téct.

Celá harmonie a rovnováha v zahradě, podpořená příznivým tokem čchi, spočívá ve vyváženém působení všech faktorů. Rostliny, živočichové i mikroorganismy budou prospívat v prostředí, jehož podmínky jim poskytnou sílu odolávat nepříznivým vlivům. Principy feng-šuej jsou založeny na záměrném vytvoření takového prostředí, které poskytuje podmínky pro stejnoměrný, harmonický tok čchi (Hofmann a Kislinger, 2000; Hale, 2003).

Věřilo se, že Země, žijící věc, má čchi. Jaké množství čchi lokalita měla, záviselo na topografií a přilehlých fyzikálních podmínkách. Za dobrou lokalitu se v Číně považuje ta, která směřuje na jih s horami za zády a jezerem vepředu. Čchi se pohybuje po Zemi v závislosti na tvaru zemského povrchu. V čínské filozofii hrají významnou roli horstva a vodstva, neboť představují Horské a Vodní draky. Rozložení horských pásem a vodních toků je vnímáno jako

důležitý rys v krajině, který spojuje všechny krajinné prvky. Na místech, kde je dračí čchi silné, vznikají významná sídla (Lip, 2009; Creightmore, 2013).

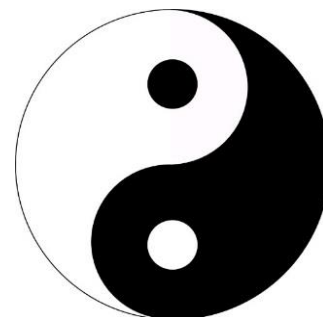
Obr. 2 – Tvorba negativní čchi vlivem ostrých hran mířících proti sobě, strom zamezí působení ša čchi (zdroj: podle Jordana, 2010)

Příroda se snaží vyrovnat energii čchi, vytváří šáry, neboli otrávené šípy, a působí škodlivě. Ani řeka neproudí rovně, nýbrž po klikatících se meandrech. Pokud by ji cokoli přimělo změnit směr, prorazila by si cestu a dál volně plynula (Urbiš, 2005; Reichert de Palacio, 2012).

Negativní projevy čchi – šáry – představují přímé linie, ostré úhly, hrany a podobné tvary. V současném světě nás neustále obklopují různé šáry, jako jsou železniční koleje, přímé cesty, chodníky, elektrické dráty či hrany objektů. Feng-šuej je používáno k omezení negativních vlivů. Prostředky feng-šuej mohou šáry zakrýt (obr. 2), napravit disharmonii mezi jin a jang a vyloučit či zmírnit škodlivé účinky atypicky tvarovaného pozemku (Urbiš, 2005; Webster, 2010).

3.2.3 Rovnováha sil – jin a jang

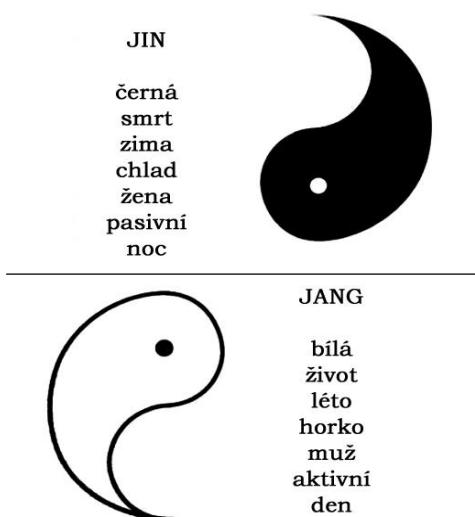
Energie čchi se skládá ze dvou sil, jin a jang. Jang se shoduje s nebeskou čchi, jin s čchi Země. Jin a jang jsou protiklady, které se neustále doplňují. Nemohou existovat izolovaně, neboť pouze ve vzájemném spojení tvoří celek (Reichert de Palacio, 2012).

Obr. 3 – Symbol jin a jang (zdroj: Sang, 1994)

Obrazec jin a jang – taoistický symbol univerza – je zobrazován jako dvě navzájem se objímající ryby představující sjednocení. Jinová i jangová energie je plynule spojena v dokonalý kruh. Ani jeden prvek nezůstává v klidu, oba póly se snaží ovládnout ten druhý, čímž jeden druhého vyvažují. Když převažuje jin nebo jang, vzniká nerovnováha, což se považuje za nežádoucí. K docílení harmonického života je nutné nastolit rovnováhu mezi těmito dvěma prvky (Hofmann a Kislinger, 2000; Anon., 2006; Lip, 2009; Webster, 2010).

Učení feng-šuej hledá rovnováhu jin a jang v krajině. Právě krajina inspirovala tvorbu čínských znaků pro jin a jang. Znak jang znamená „slunná strana hory“ a znak jin „stinná strana hory“. Jinové a jangové vlastnosti existují pouze ve vztahu jednoho ke druhému. V taoismu nikdy nešlo o přesnou definici jin a jang, jako spíše o to najít vhodný protiklad, který by vystihl jejich podstatu. Černá a bílá, muž a žena, noc a den. Žádný z těchto pojmů by nemohl být popsán bez svého protějšku (Webster, 2010; Creightmore, 2013).

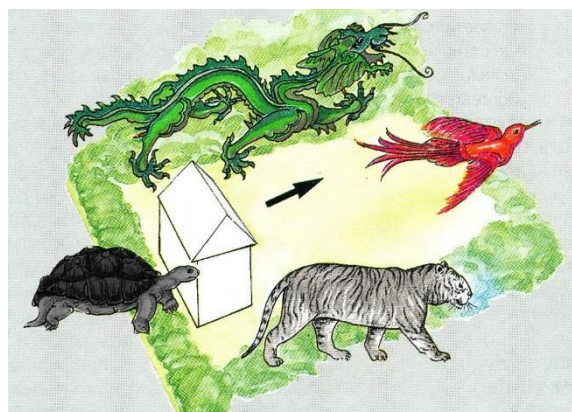
Obr. 4 – Neustálý souboj protikladů v podobě jin a jang (zdroj: Sang, 1994)

3.2.4 Nebeská zvířata

Pro staré Číňany bylo uspořádání krajiny nekonečným zdrojem k bádání. Po tisíciletí pozorovali strukturu krajiny a její působení na člověka. V určitých oblastech zaznamenali větší působení energií. Tato území pojmenovali podle pěti zvířat z čínské taoistické mytologie a přenesli jejich symbolický význam na viditelné části krajinného uskupení, například na hory nebo řeky (Gerstung a Mehlhase, 2009).

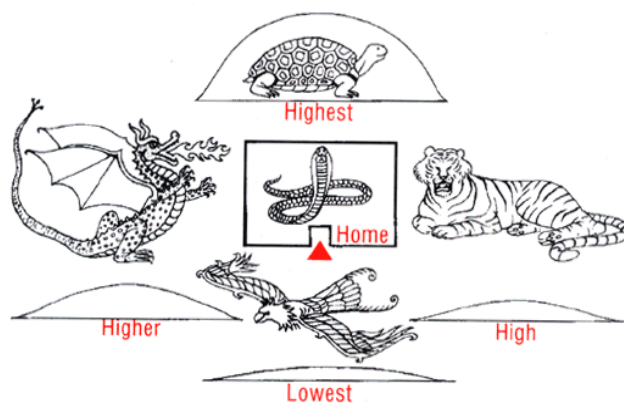
Černá želva značí prvek země, jejími rysy jsou sever, zima a voda. Svým krunýřem tvoří pevný ochranný štít a pocit jistoty, proto by se měl želví aspekt nacházet za domem a představovat nejvyšší bod pozemku. Do zahrady želvu dostaneme pomocí jehličnatých stromů nebo vysoké zdi.

Zelený drak v čínské mytologii, na rozdíl od té západní, představuje pozitivní bytost. Symbolizuje moudrost, štěstí, stabilitu a blahobyt. Obývá východ, jeho ročním obdobím je jaro, přiřazeným prvkem dřevo. Strana draka by měla tvořit druhý nejvyšší bod, protože v čínské mytologii drak představuje císařský symbol a celému pozemku by měl vévodit. Reprezentují ho popínavé rostliny či rostliny se štíhlým tvarem.

Obr. 5 – Rozmístění ochranných prvků v podobě nebeských zvířat (zdroj: www.tcmojepřilezitost.cz)

Bílý tygr odpovídá podzimu, západu a kovu. Silný a mocný tygr se dokáže bránit útoku, zároveň je nevypočitatelný a může znenadání zaútočit, tak jako všechny kočkovité šelmy. Západní strana tygra by neměla převyšovat stranu draka, aby tyto zvířecí prvky zůstaly vyrovnané. Tygří prvek lze zastoupit okrouhlými tvary stálezelených bíle kvetoucích keřů.

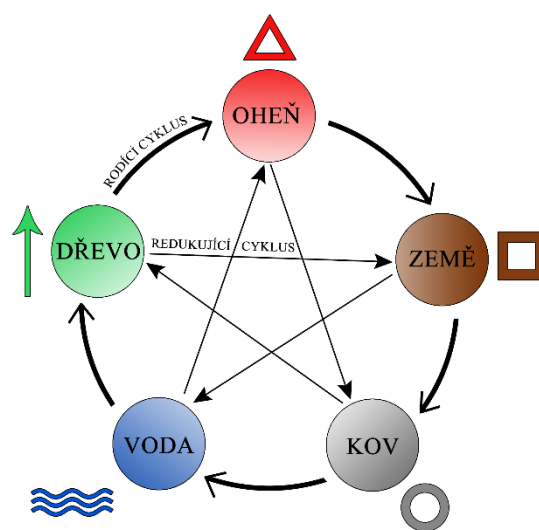
Obr. 6 – Nebeská zvířata a jejich význam při ochraně obydlí – nejvyšší bod představuje želva následovaná drakem, tygrem a fénixem; had tvoří pevný střed (zdroj: www.liulifengshui.blogspot.cz)

Červený fénix, nesmrtelný bájný čarovný pták, je zvíře jihu, léta a ohně. S fénixem se budeme cítit šťastně, radostně a obohaceni v mnoha směrech. Jižní stanoviště fénixovi dodává otevřenost volného prostoru pro svobodný a ničím nerušený rozlet. V takovém prostoru se nachází ideální místo pro vchod na zahradu. Pro vyjádření fénixe v zahradě je vhodný záhon z červených květin.

Žlutohnědému hadovi nepřísluší žádná světová strana, neboť leží ve středu. Jeho barva, sotva rozeznatelná od země, mu umožňuje okamžitou reakci. Zvířata ho chrání, on sám je řídí a koordinuje jejich akce. Je velmi trpělivý, ale vždy připraven jednat. Jeho kvalita se projevuje ve středu zahrady (Lau, 1996; Hofmann a Kislinger, 2000; Anon., 2006; Reichert de Palacio, 2012).

3.2.5 Pět prvků - pět základních druhů energie

Dle čínské filozofie je všechno na světě v neustálé proměně, to samé platí i pro energii. Taoisté rozlišovali pět základních druhů energie – pět prvků, které vznikají souhrou energií jin a jang a představují různé formy čchi: dřevo, oheň, země, kov a voda. Přestože tyto prvky reálně existují, v případě feng-šuej symbolizují metafyzický koncept spojený s časem, vesmírem, hmotou, smysly, barvami a náladami (Hofmann a Kislinger, 2000; Hale, 2003; Paton, 2013).

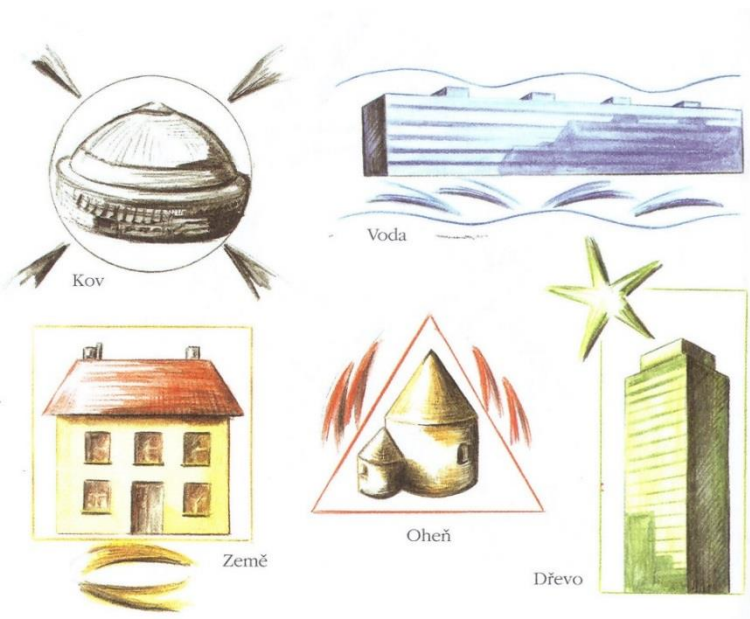
Obr. 7 – Rodící a redukující cyklus pěti prvků (zdroj: vlastní obrázek)

Cyklická interakce pěti elementů způsobuje neustálou přeměnu energií. Než se jeden druh energie přemění v druhý, jeho kvalita se vyvíjí a prochází různými stádii. Existují dva druhy cyklů: rodící a redukující (obr. 7).

Rodící cyklus vytváří stabilitu. Každý element v cyklu plodí element následující. Zapálené dřevo tvoří oheň. Shořelé pozůstatky formují zemi. Země je zdrojem kovu. Kov se roztaví jako voda. Voda dodává živiny dřevu.

Aby se prvky nemohly nekontrolovaně rozmáhat, brání jim v tom cyklus redukující. Oheň roztaví kov a kov v podobě sekery pokácí dřevo. Dřevo odebírá zemi živiny a země dokáže znečistit vodu. Voda uhasí oheň (Sang, 1994; Skulilová, 2012). Jako příklad uvádí Reichert de Palacio (2012) stavbu hráze při záplavách, kdy je třeba vodu zadržet pytlí s pískem, který jako prvek země kontroluje sílu vody.

Stejně jako nebeská zvířata, je i pět prvků spojeno s ročními obdobími a světovými stranami. Roční období jsou názornou ukázkou, jak se mění energie v průběhu roku. Stejně jako den začíná východem slunce, rok začíná na jaře. Jaro kypí životem, vegetace roste a sílí, energie narůstá – dřevo. Vzestup energie pokračuje s příchodem horkého léta z jihu – oheň. V pozdním létě se vše uklidňuje a energie se přesouvá do středu – země. Na podzim energie klesá, rok začíná „zapadat“ – kov. Cyklus se dokončuje, veškerá energie se uzavře a připraví na nový cyklus – voda (Urbiš, 2005; Anon., 2006).

Obr. 8 – Pět prvků zobrazených v jejich symbolickém pojetí (zdroj: Urbiš, 2005)

PRVEK	DŘEVO	OHEŇ	ZEMĚ	KOV	VODA
Roční období	jaro	léto	pozdní léto	podzim	zima
Denní doba	jitro	poledne	odpoledne	večer	noc
Světová strana	východ	jih	střed	západ	sever
Barva	zelená, světle modrá	červená	hnědá, žlutá	bílá, stříbrná, zlatá	tmavomodrá, černá
Geometrický útvar	vysoký, štíhlý obdélník	pyramida, spirála	vodorovný kruh, čtverec	koule	zvlněné linie
Podporující prvek	voda (živí stromy)	dřevo (živí oheň)	oheň (produkuje popel)	půda (obsahuje rudy)	kov (roztavený kov teče jako voda)
Brzdící prvek	kov (sekera štípá dřevo)	voda (hasí oheň)	dřevo (odebírá půdě živiny)	oheň (roztaví kov)	půda (přehrazuje tok vody)
Příklady v zahradě	štíhlé stromy, sloupy, dřevěné předměty	červené květiny, svítidla	hliněné figurky a květináče, kamenné obrubníky	skleněné koule, okrouhlé stoly, oblouky	tekoucí nebo stojatá voda, předměty vydávající zvuky

Tab. 1 – Tabulka obsahuje pět prvků a jejich možné způsoby znázornění (zdroj: Hofmann a Kislinger, 2000)

3.2.6 Osm Trigramů – zrcadlo Pa-Kua

Starověké numerické symboly byly poprvé spatřeny na krunyři mystické želvy (viz kapitola 3.1.2.1). Skládaly se z 52 teček, které byly použity k formování Osmi Trigramů (Lip, 2009).

Osm Trigramů se podrobně zabývá cyklem přeměny energie pěti základních prvků. Principy tohoto cyklu jsou zachyceny v osmiúhelníku, protože podle čínské filozofie energie proudí osmi směry. Pro každý z osmi směrů existuje specifický trigram, prvek, číslo, barva či denní a roční doba. Kombinací těchto prvků vychází z každého směru

Obr. 9 – Osmiúhelník znázorňující Osm Trigramů (zdroj: commons.wikimedia.org)

určitý typ energie čchi. Každý Trigram tvoří tři vodorovné čáry, přerušované či plné, které symbolizují jin a jang. Linie jsou uspořádané v určitém pořadí a představují Zemi, Muže a Nebe. Rozložení energií v prostoru podle Osmi Trigramů je také nazýváno pa-kua (Sang, 1994; Gerstung a Mehlhase, 2000; Little, 2000; Anon., 2006; Skulilová, 2012).

Výhoda modelu pa-kua spočívá v jeho nezávislosti na světových stranách. Ne všechny pozemky odpovídají dokonalému uspořádání feng-šuej. Pa-kua je pravoúhelník, který se pokládá na pozemek jako šablona (Reichert de Palacio, 2012).

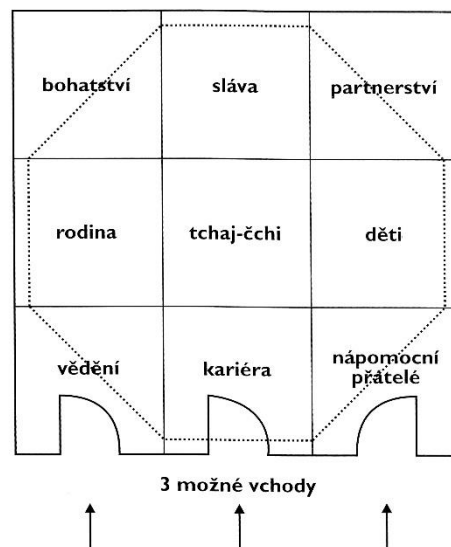
Trigramy posloužily k vytvoření symbolických oblastí života, které se nacházejí v modelu pa-kua. Model pa-kua nezaručuje řešení našich problémů, je pouhým pomocníkem na cestě k dosažení harmonie. Pa-kua ukazuje rozmístění energie v prostředí, ovšem pochopení jednotlivých

sektorů pa-kua vyžaduje notnou dávku fantazie. Označení polí pa-kua nelze chápat doslovně, nýbrž v přeneseném slova smyslu. Například partnerstvím se nemyslí pouze vztah k našemu partnerovi, ale i vztah k přátelům, rodině či kolegům v práci (Urbiš, 2005; Anon., 2006).

3.3 Globalizace feng-šuej

Feng-šuej se stalo téměř celosvětovým fenoménem a příkladem pro spolky, které se zabývají jeho použitím v zemích a kulturách od Číny vzdálených a různorodých jako Mexiko, Polsko a Austrálie. Jedním z faktorů nárůstu oblíbenosti moderního feng-šuej je popření všeho vědeckého populárními postmoderními kulturami. V 21. století prožívá feng-šuej jistou renesanci. Lidé objevili nový způsob přístupu k životu, mají zájem naučit se všechno, co je s feng-šuej spojováno – jak se napojit na užitečnou čchi z okolního prostředí, díky čemuž mohou zlepšit svůj život, dosáhnout vytýčených cílů a žít spokojeně. Rozšíření feng-šuej přináší i negativa v podobě rozmělnění pravé podstaty feng-šuej. Dnes se zdá, že s učením feng-šuej má spojitost i to, jakou barvou si nalakovat nehty (Yap, 2012; Paton, 2013).

Pro Západ nastal naprostý boom feng-šuej díky několika autorům, kteří v 60. a 70. letech zpopularizovali feng-šuej ve svých dílech. Začali se objevovat populárně-naučné knihy, manuály, tréninkové kurzy, studijní zájezdy za poznáním feng-šuej, ale především se zvýšil počet feng-šuej mistrů a specialistů, kteří nabízejí své služby veřejnosti napříč celým západním světem. Nové využití feng-šuej pro zdravotní péči, úspěch a blahobyt nenachází konce v žádném prostředí, dokonce ani na lodi, v letadle, v autě či pro opičky v zoo. Z feng-šuej se

Obr. 10 - Rozložení polí pa-kua
(zdroj: Anon., 2006)

stal obchod. Sociologové tento trend spojují s vývojem v ostatních oborech v pozdně moderní západní společnosti, která ztratila svého ducha (Brunn, 2011).

Někteří pracují s principy feng-šuej odpovědně, neboť ctí všechno, díky čemu feng-šuej vzniklo. Feng-šuej bývalo před tisíci lety hluboké umění života a smrti osvojované dlouholetým odříkavým a meditativním životem a pozorováním přírody. V dnešní době moderní a komerční prefabrikované esoteriky se však proměnilo k nepoznání. Lidé jen vybrali několik drobností, které se jim hodí a snadno se praktikují, a ignorují, že skutečné feng-šuej souvisí s astrologií a dalším esoterním učením. Myslí si, že stačí naučit se pár pouček a klienty zahrnout hromadou exotických výrazů, do rohu pověsit zvoneček a mít hotovo (Funk, 2013). Jak uvádí Yap (2012), feng-šuej je založeno na pozorování a vnímání čchi. Nemělo by být chápáno jako souhrn konkrétních nařízení, která když splníme, tak máme zaručený klíč ke štěstí. Takový přístup nepatří do klasické nauky feng-šuej. Metody klasického feng-šuej nám mají pomoci ovládat znalosti proudění energie čchi a využívat poznatků, jak tok čchi ovládá dům a jeho okolí, a díky tomu si vytvořit harmonický domov.

4 Harmonie v zahradě v pojetí feng-šuej

Harmonie v zahradě nelze dosáhnout tím, že se celé prostředí změní a vytvoří se něco úplně nového. Zahradu a její prostředí je třeba respektovat a snažit se ji sladit s okolím i lidmi, kteří v ní žijí. Jen v takovém prostředí může energie čchi volně proudit a pozitivně působit na vše, čeho se dotkne.

Pozitivní ladění zahrady těší své

Obr. 11 - Harmonická zahrada (zdroj: thebikinggardener.com)

diváky a je dokonalou oázou pro navození klidu a relaxace. Každý člověk bude vnímat zahradu jinak, ale zahrada, ze které na první pohled dýchá život, pohltní každého návštěvníka (Reichert de Palacio, 2012).

Zahrada je z pohledu feng-šuej vnímána jako pokračování těla člověka a jeho obydlí. Při aplikování feng-šuej na určité místo proto nesmíme zapomenout na to, že každé místo se váže ke konkrétní osobě a toto spojení je jedinečné, neboť na celé Zemi nenajdeme stejné. Proto je nutné veškeré záměry se zahradou vztahovat k osobě, která ji bude užívat. Nelze použít jednu šablonu na všechny zahrady. Ve feng-šuej nejde o pouhé uspořádání jednotlivých objektů v prostředí, kde žijeme, ale i o filozofii, která je s feng-šuej spojená. Nalezení harmonie s feng-šuej nespočívá v tom, naučit se všechny poučky a zásady a slepě je následovat, ale důvěřovat vnitřnímu hlasu – intuici, která nás navede správným směrem. Pokud cítíme, že něco není tak, jak by mělo být, upustíme od toho, ačkoliv by zásady feng-šuej tvrdily pravý opak (Spear, 1997; Urbiš, 2005; Reichert de Palacio, 2012).

K nalezení harmonie v zahradě je třeba si uvědomit, že vesmír i svět, který nás obklopuje, je celistvý a symetrický. Jednotlivé prvky jsou ve vesmíru v rovnováze, a jakmile dojde k jejímu narušení, celý systém pracuje na tom, aby se navrátil do původního vyváženého stavu. Jako když se přemnoží určitá populace, dojde k rozšíření nemoci či degeneraci populace, která je tímto postupně omezována (Urbiš, 2005).

Znalost feng-šuej nespočívá v tom udělat si ze svého sídla vyčnívající velkolepost, naopak zapojit svoje obydlí s citem do okolního prostoru. Přitom není nutné působit uniformně a nudně. Harmonické spojení s okolím je ve feng-šuej zásadním prvkem (Hofmann a Kislinger, 2000).

4.1 Charakter prostředí

Ve staré Číně se dobře vědělo, proč je uspořádání životního prostoru důležité. Vše, čím jsme obklopani, působí naše názory a přístup k životu. Podle čínské lidové moudrosti, ze které feng-šuej vychází, okolní vlivy formují naše chování a celkový pohled na vše dobré i špatné, přátelské i nepřátelské, vyrovnané i škodlivé (Lau, 1996).

4.1.1 Pozemek a jeho vlastnosti

4.1.1.1 Výběr pozemku

Feng-šuej vnímá pozemek jako místo, kde se shromažďuje čchi ze země a okolí. Je to zásobárna energie, ze které člověk může čerpat. Proto je důležité dbát na vlastnosti pozemku, jež ovlivňují množství přicházející energie. Výběr pozemku, na kterém budeme trávit většinu svého života, ne-li celý život, patří k zásadním rozhodnutím. Při jeho výběru je potřeba získat co nejvíce informací a nenechat se dotlačit k unáhleným rozhodnutím. Nabyté informace o okolní krajině, klimatu, sousedech, ale i o celkové atmosféře vybraného místa nám pomůžou se správnou volbou. Nové bydliště je dlouhodobý závazek, proto není na škodu si vytipovaná místa projít několikrát a následně je porovnat. Díky častým návštěvám vybraných pozemků lze odhalit mnohé nedostatky. Ostrý vítr opírající se do místa by odnášel prospěšnou čchi, zastínění v okolí pozemku by bránilo průniku slunce, ztuhlá půda by zadržovala vodu po vydatném dešti apod. Stejně tak je užitečné upřít pozornost i na faktory, jako jsou přítomnost zpěvných ptáků nebo zda okolní rostliny působí zdravým dojmem. Před konečným výběrem pozemku je dobré znát veškeré problémy s pozemkem spojené (Urbiš, 2005; Anon., 2006; Webster, 2010; Yap, 2012).

Dříve se hledělo i na minulost místa, neboť by na obyvatele mohla působit negativně. Jednalo se především o místa bývalých popravišť, hřbitovů, skládek či jatek. Z těchto prostor vyzařovala bolest a negativní energie. V dnešní době, kdy jsou stavební pozemky vzácné, se na to již nehledí. Přesto není na škodu tyto skutečnosti znát a v budoucnu se pokusit to nějak napravit (Jordan, 2010).

Poloha domu se musí zhodnotit i z hlediska toku čchi. Není vhodné stavět dům na vrcholu kopce, kde na něj budou působit všechny živly, stejně tak není dobré staveniště v prohlubni, kam čchi stéká, zůstává bez pohybu, zahnívá a působí negativně (Skulilová, 2012).

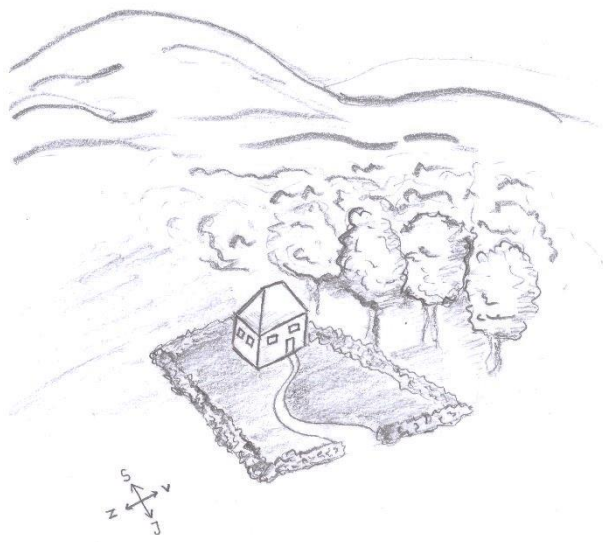
Nejen nejbližší okolí pozemku má vliv na kvalitu života. Při jeho obhlížení je vhodné zkontrolovat i přítomnost průmyslových podniků, hlavních silničních tahů, vysokých budov

apod. Zvukové znečištění, stejně jako znečištění prostředí, by nikomu do života harmonii nepřineslo (Hofmann a Kislinger, 2000).

Po zhodnocení všech aspektů týkajících se pozemku je nejdůležitější jediná věc, kterou představuje člověk. Každé místo na Zemi je jedinečné, tak jako každý jedinec, který na ní žije. Dbát na potřeby člověka a pocity, které v něm vybrané místo vyvolává, tvoří klíčový prvek při výběru pozemku. Vnitřní hlas každému napoví, zda volí správně (Urbiš, 2005).

4.1.1.2 Role nebeských zvířat

Na pozemku je třeba se zaměřit i na to, zda je chráněn zezadu. Principy feng-šuej uvádějí, že dokonalé uspořádání obydlí tkví v tom, že se za ním nachází tmavá želva neboli pevné a vysoké pohoří, které v prostoru před obydlím vyvažuje fénix. Pohled z domu na plochu, které náleží aspekt fénixe, by neměl být křížen žádnou vysokou výsadbou, zdí či plotem, jinak by čarovný pták neměl dostatečný prostor pro svůj rozlet. Východ a západ patří drakovi a tygrovi, kteří společně s tmavou želvou tvoří podkovku chránící dům ze všech stran. Vzhledem k tomu, že tygr je považován za nevypočitatelného, není dobré nechávat jeho stranu pozemku úplně otevřenou. Napravíme to umístěním nízkých živých plotů či jednotlivých malých keřů. Drak přinášející štěstí se musí nacházet výše než tygr, aby měl dostatečný nadhled. V zahradě ho představujeme rostlinami s vyšším vzrůstem. Pozor však na situaci, kdy by vzrostlé rostliny zahradu zastiňovaly. V tom případě by aspekt draka štěstí spíše tlumil, než povzbuzoval (Hofmann a Kislinger, 2000; Webster, 2010; Creightmore, 2013).

Obr. 12 - Želva na severu představovaná kopcem, drak na východu vysokým porostem, tygr na západě nízkým živým plotem a fénix na jihu volným prostranstvím (zdroj: vlastní obrázek)

Dnešní doba není z hlediska feng-šuej ideální, neboť stavební pozemky jsou vzácné a nelze vybírat místa ležící poblíž vrcholků, které by představovaly želvu. V takovém případě musíme vyhledávat ochranné zvířecí prvky v symbolickém pojetí – například v podobě vyvýšeniny, domu či zeleně. Stejně tak se některé pozemky vymykají rozmístění světových stran a želva

kvůli tomu neleží na severu. V takovém případě postačí její znázornění například zdí či vysokým živým plotem (Hofmann a Kislinger, 2000; Webster, 2010).

Nejlépe si lze celou situaci představit jednoduchým vysvětlením autora Skinnera (2003), který vystihl postoj k pozemku v teorii „pohodlného křesla“. Každý člověk se cítí dobře, pokud je chráněný zezadu a dopředu se mu naskýtá výhled do okolí. Na témže principu to funguje i v zahradách.

4.1.1.3 Výšková úroveň domu

Povrch Země není rovný, je tedy pravděpodobné, že zcela rovný nebude ani vybraný pozemek. V případě výskytu vyvýšenin na pozemku je dobré jejich vliv regulovat. Všeobecně platí, že dům by měl být zezadu chráněný něčím vysokým. Pokud schází kopec, problém lze vyřešit výsadbou stromů. Klesající svah za domem způsobuje únik prospěšné čchi a obyvatelé se tak necítí bezpečně. Stejným způsobem energie odtéká pryč, jestliže se dům nachází na kopci, kde na něj ke všemu působí vnější vlivy ze všech směrů. Na druhou stranu je dobře, když se dům nachází výš než v úrovni ulice. Kdykoli se člověku něco daří, stoupá nahoru. Stejně tomu je i při příchodu domů, cesta vzhůru přináší do domova štěstí. Podobně, když majitel domu odchází směrem dolů, jeho krok je lehký a míří kupředu. Umístění nad úrovní hlavní komunikace může zvýšit šance na zviditelnění a úspěch, zároveň může časem způsobit sklony k povyšování nad ostatními (Urbiš, 2005; Anon., 2006; Webster, 2010; Yap, 2012).

V případě, kdy levá strana převyšuje pravou či naopak, je nutné zaměřit se na aspekt draka a tygra podle polohy domu. Pokud se drak nachází výše a sklon terénu není příliš prudký, nic neměníme. Avšak pokud je níže, použijeme k vyrovnání čchi vysoké stromy (Yap, 2012).

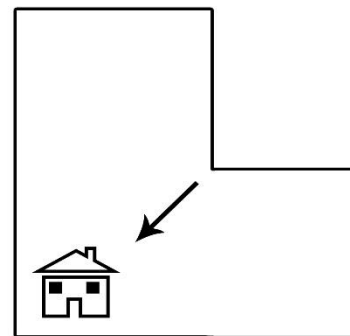
Nejen poloha nad úrovní ulice je vhodná, i umístění domu v nižší úrovni působí příznivě. Na takovém místě se drží pozitivní energie, která je vhodná pro meditaci a odpočinek. Nesmí se však jednat o prohlubeň. V té by se projevovaly tendence k utopení štěstí, zdraví a bohatství svých obyvatel, zároveň by do prohlubně mohly stékat problémy a starosti sousedů z výše položených okolních míst (Urbiš, 2005).

4.1.1.4 Tvar pozemku

Z hlediska feng-šuej hraje tvar pozemku významnou roli. Ideálním tvarem pozemku je čtverec, neboť symbolizuje element Země, který je synonymem pro stabilitu a bezpečí.

Vhodným tvarem je i obdélník díky jeho spojení s prvkem Dřevo, který podporuje růst. Pravidelný půdorys zaručuje rovnoměrné rozložení polí pa-kua.

Na pozemcích, které nemají pravidelný půdorys, vznikají hluchá místa, kvůli kterým nelze pole pa-kua rovnoměrně rozložit. Tato místa vedou negativní energii ša od vnitřního rohu směrem do zahrady (obr. 13). Takové nedostatky lze odstranit rozčleněním zahrady na menší části pomocí plotů, treláží či živých plotů, se kterými se pracuje jednotlivě (Hale, 2003; Yap, 2012; Creightmore, 2013).

Obr. 13 - Negativní šár působící na dům (zdroj: vlastní obrázek)

Všeobecně jsou velmi nežádoucí trojúhelníkové tvary pozemku či pozemky svírající v určitém místě ostrý úhel, neboť na takovém místě špatně proudí energie čchi, a ke všemu její tvar vysílá do okolí negativní ša čchi. K zamezení šíření ša čchi je vhodné ostrý úhel vyplnit zelení. V případě pozemku ve tvaru L nebo T je lepší ho rozdělit na několik částí, se kterými se snadněji pracuje (Hale, 2003; Skulilová, 2012).

4.2 Soulad jednotlivých elementů v zahradě

Současný svět se žene dopředu. Je agresivní a neklidný. Jeden technologický pokrok následuje další. Lidé žijí pod neustálým tlakem, což je odrazem dnešní uspěchané doby. V takové situaci představuje přírodní prostředí nejlepší lék na vzrůstající psychické zatížení. Příroda v podobě zahrady vytváří prostor, ve kterém si člověk může odpočinout od všudypřítomné civilizace. Zahrada umožňuje spojení s prostředím, ze kterého jsme vyšli, i s rostlinami, o které pečujeme a těšíme se z jejich krásy a užitku. Každá zahrada by měla být zpodobněním představ svého majitele, neboť jen díky tomu v zahradě může najít klid a mír. Fanouškovi japonských zahrad nelze podsouvat romantické hortenzie, milovník zakroucených linií rozhodně neocení rovné záhonky. Zahradu vytvořenou na základě principů feng-šuej nelze pouze koupit a vlastnit. Jakmile si neosvojíme myšlenky feng-šuej, zahrada ztrácí svůj účel (Hofmann a Kisslinger, 2000; Šonský, 2011; Francová, 2014).

4.2.1 Jin a jang

Vhodné pochopení a následné vyjádření jin a jang vyžaduje notnou dávku fantazie. Jen pravý mistr feng-šuej ví přesně, co kterému symbolu odpovídá. V tomto případě se pokusíme

přiblížit symboliku jin a jang a její využití v zahradě. Jin, vyjádřený černou barvou, symbolizuje ženskou energii, bílý jang představuje mužskou energii.

Jin je měkký, uvolněný, rozptýlený, vlhký, pasivní a tichý. Lze si ho představit jako rytmy a esence ženské energie – měkkost vody, záhada Měsíce, temnota bohaté půdy a hluboké ticho noci.

Síla jang je opakem jin energie a jejích kvalit. Jang znázorňuje ohnivá přímočarost Slunce, rychlost proudící vody či kamenitý pevný povrch hory.

Jin a jang nemohou existovat izolovaně, neboť každý je podmínkou existence toho druhého. V západním světě lidé často žijí v nerovnováze kvůli hektickému stylu života, aktivní jang převažuje pasivní jin, lidé si nedopřávají dostatečného odpočinku. I proto je úkolem feng-šuej tuto disharmonii vyrovnat (Tchi, 2015).

Jak uvádí Skulilová (2012), prvky jin a jang by v zahradě měly být zastoupeny tak, aby se doplňovaly. Mezi základní charakteristiky jin a jang v zahradě řadíme:

- slunce a stín,
- vysoké a nízké,
- rostoucí vzhůru a převislé,
- planě rostoucí a pěstěné,
- skupinové a solitérní,
- statické a dynamické.

Reichert de Palacio (2012) uvádí příklad souhry jin a jang (tab. 2). Jestliže je zahrada zastíněná a během dne do ní proniká nedostatek slunečního svitu, převažuje temný, vlhký jin a schází ohnivý jang. Vyrovnat to lze prvky představující oheň, o kterých se více píše v následující kapitole.

FORMY JANG	PŘÍKLAD	FORMY JIN	PŘÍKLAD
stojící	strom	ležící	trávník
vyvýšený	sloupovité lampy	ploché	kulatá světla
suchý	kámen	vlhký	voda
tvrdý	kovová koule	měkký	mech
hranatý	cihla	oblý	oblázek
směřující ven	vysoká kašna	směřující dovnitř	tichý rybník
červenooranžový	růže	modrozelený	levandule
světlý	plocha písku	tmavý	podrost
aktivní	hřiště	klidný	lehátko

Tab. 2 - Členění vlastností jin a jang a jejich příklady (zdroj: Reichert de Palacio, 2012)

4.2.2 Souhra pěti prvků v zahradě

Dosáhnout rovnováhy v zahradě nám podle filozofie feng-šuej pomáhá zastoupení pěti prvků: dřeva, ohně, země, kovu a vody. Samotná zahrada odpovídá jednomu z prvků podle toho, jakým směrem se díváme z domu do zahrady. Jedná se o pohled na plochu, kterou v zahradě využíváme nejčastěji, většinou je to plocha největší. Směr pohledu určí světovou stranu a tím i přiřazený prvek (tab. 3). Například zahrada, jejíž hlavní část se orientuje na jih, nese prvek ohně. Pro potlačení převahy ohně se do zahrady zahrne prvek vody (Hofmann a Kislinger, 2000).

orientace zahrady	související prvek
východ, severovýchod	dřevo
jih	ohně
jihozápad	země
západ, severozápad	kov
sever, severovýchod	voda

Tab. 3 – Orientace zahrady ke světové straně pomáhá přiřadit prvek k zahradě (zdroj: Hofmann a Kislinger, 2000)

V zahradě se pět prvků znázorňuje symbolicky. Pro správné znázornění prvků slouží tabulka č. 1 na straně 22, díky které lze pochopit symboliku pěti prvků snáze. I zde platí, že intuice je klíčem ke správnému cítění, co kterému prvku odpovídá.

Ztvárnit vodu není složité. Málodky se dnes v zahradách setkáme s přirozeným zdrojem vody. Ve většině případů vytvoříme vodní prvek v zahradě uměle ve formě jezírka, potůčku, napajedla pro ptáky či pomocí zrcadla. Vodu lze znázornit i zastoupením černé či tmavomodré barvy nebo zvlněnými liniemi. Vodní prvek může být klidný, v podobě nehybné hladiny vody, či aktivní ve formě jezírka.

Dřevo reprezentují dřeviny. S prvkem dřeva spojujeme radost a lehkost, se kterou se vysoké štíhlé tvary dřevin pohupují ve větru. Právě vysoký štíhlý tvar udává směr energie, která stoupá vzhůru. Vlastnosti tohoto elementu podporuje pastelově zelená barva. Pokud k prvku dřeva v podobě květinového záhonu přiléhá malé jezírko, okolní vegetace sílí, neboť voda podporuje růst dřeva.

Oheň se ve své pravé podstatě může na zahradě vyskytnout jen dočasně v podobě svíček, krbů či grilů. Přítomnost ohně je v zahradě nezbytná, protože z ohně vzniká země. Jeho energie je planoucí a dynamická. Oheň lze v zahradě napodobit řadou barevných kultivarů květin, keřů a dřevin, které mají červené či oranžové listy nebo květy. Červená barva v člověku vzbuzuje energii, avšak na psychiku člověka může působit i agresivně, je třeba dát pozor na její množství. Tvar ohně, trojúhelník či pyramida, se v zahradě znázorní příslušným tvarem záhonu, ve kterém

porostou pichlavé červenolisté rostliny jako dřívěšál nebo hlohyně. Dokonce i domácí zvířata náleží ohni.

Zemi na zahradě nalezneme v každém smítku. Nachází se v půdě i rostlinách. Podpoříme ji zeleninovým či bylinkovým záhonkem, výrobky z hlíny, cihel či kameniny, žlutou či hnědou barvou. Právě tyto barvy nejlépe odpovídají zemitosti, která zachycuje energii země směřující dolů.

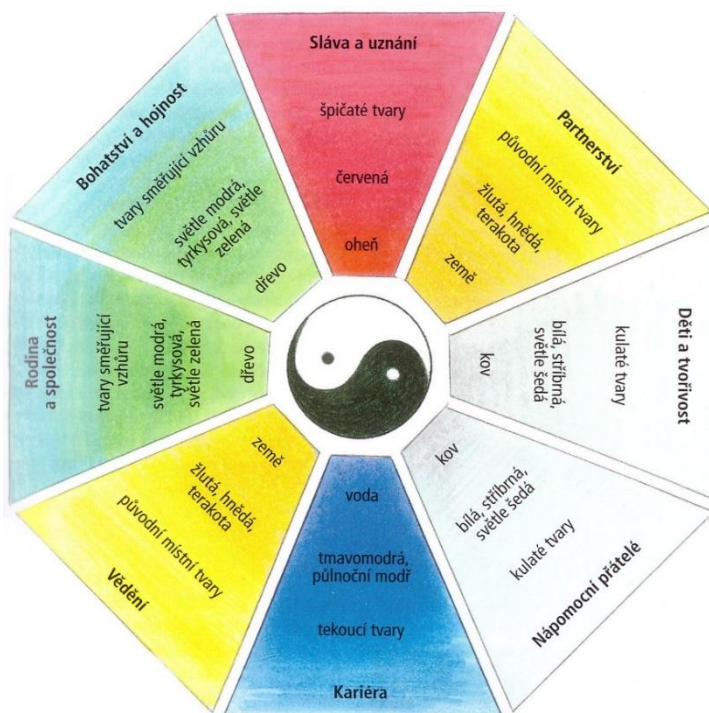
Kov vystihují bílé kvetoucí rostliny nebo rostliny s kulatým tvarem. Zahrada je synonymem pro dřevo, proto v jejím prostoru kov nesmí chybět, aby kontroloval sílu dřeva. Kov doplníme kovovými doplňky, například kovovými skulpturami, nábytkem, plotem či konstrukcí pro pnoucí růže (Hofmann a Kislinger, 2000; Reichert de Palacio, 2012; Francová, 2014).

Zastoupení vícero prvků najednou vytvoříme pomocí čtvercového kovového stolu obarveného na černo. Takový stůl představuje kombinaci země, kovu a ohně. Celkový účel souhry všech pěti prvků spočívá ve vytvoření prostředí, do kterého proudí energie čchi a formuje tak příjemné prostředí naplněné harmonií (Webster, 2010).

4.2.3 Harmonie s modelem pa-kua

I v případě modelu pa-kua nelze počítat s jednoznačným návodem co kam umístit. Vždy se zohledňuje aktuální situace – klima, estetika, tvar pozemku a jiné. Podle filozofie feng-šuej formuje základ života devět aspektů, které mají být vždy vyrovnané. Tyto aspekty tvoří:

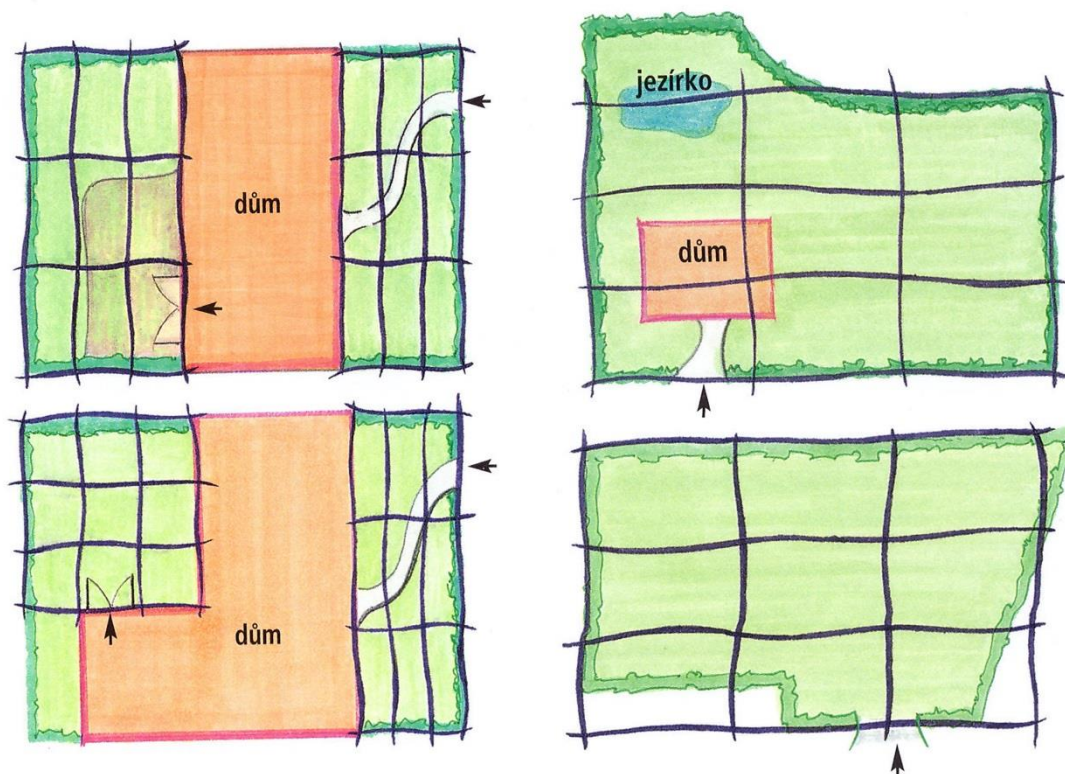
- vědění,
- kariéra,
- nápomocní přátelé,
- děti a tvořivost,
- partnerství,
- sláva a uznání,
- bohatství a hojnost,
- rodina a společnost.

Obr. 14 - Devět životních aspektů (zdroj: Reichert de Palacio, 2012)

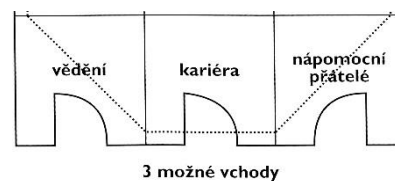
Devět aspektů života dohromady vytváří model pa-kua (obr. 14). Osm oblastí se nachází okolo středu štěstí – tchaj-t'i, který slučuje kvality všech osmi oblastí. Tchaj-t'i v taoismu představuje univerzální prasílu a je znázorňován symbolem jin a jang (Webster, 2010; Reichert de Palacio, 2012).

Pokud cítíme oslabení určité životní oblasti, model pa-kua nám pomáhá danou oblast zlepšit stimulací energie, kterou s ní spojujeme. Model pa-kua se v takovém případě používá jako šablona, kterou umístíme na prostory vyžadující zlepšení. Vzhledem k tomu, že zahrada je celkem členitý prostor, který není vždy pravidelný, pomůže rozdělit pozemek na menší úseky, ve kterých pole pa-kua rovnoměrně rozložíme (Hale, 2003).

Obr. 15 – Čtyři možnosti rozložení polí pa-kua na pravidelném a nepravidelném pozemku (zdroj: Reichert de Palacio, 2012)

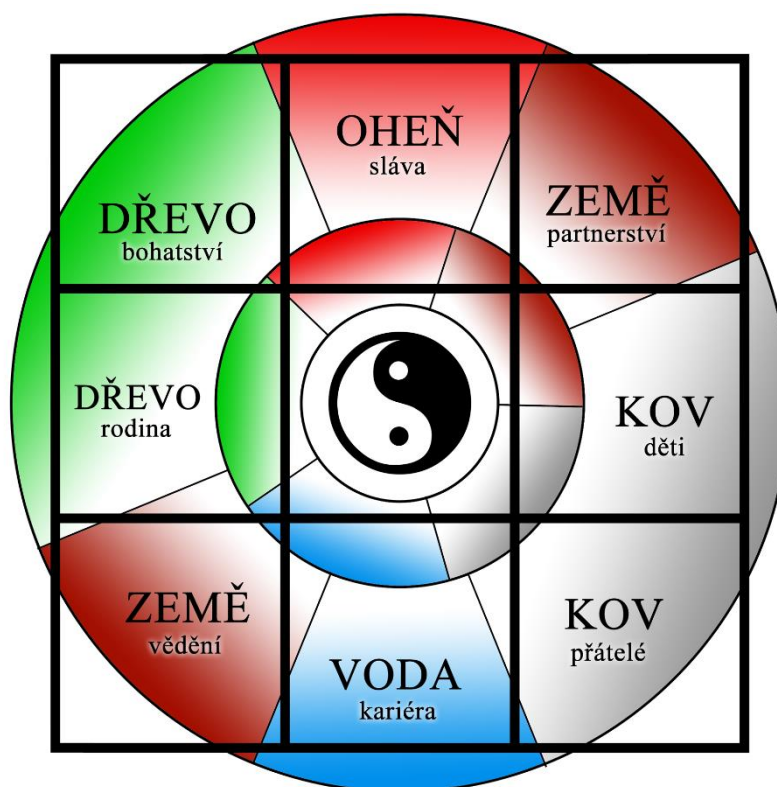
To, jakým způsobem přiložíme model pa-kua na pozemek, záleží na umístění vchodu na vybranou parcelu. Mřížka třídvěřového modelu pa-kua se přiloží na půdorys zahrady tak, aby vchod spadl do oblasti „vědění“, „kariéry“ či „nápomocných přátel“ (obr. 16). Právě v tom tkví výhoda systému pa-kua, který se orientuje podle vchodu na pozemek, nikoli podle světových stran. Tento systém také napomáhá propojení životních oblastí s pěti prvky, neboť každé oblasti odpovídá jeden z prvků (Reichert de Palacio, 2012).

Obr. 16 – Třídvěřový model pa-kua (zdroj: Anon., 2006)

Veškerá vylepšení provedená na pozemku něco znamenají, jejich význam přináší podněty, na něž máme pozitivně reagovat. Jestliže změny nespátříme na první pohled nebo budou umístěné na méně frekventovaných místech, celá úprava nedosáhne požadovaného účinku (Hale, 2003).

Obr. 17 přiřazuje jednotlivá pole pa-kua ke správnému prvku. K posilnění polí pa-kua se zaměřujeme na přiřazený prvek, podpořit můžeme i prvek, který ho plodí. Jako příklad lze uvést pole vědění, ke kterému náleží prvek země. Účinnost pole vědění (prvek země) posílíme i předměty symbolizující oheň, neboť země vzniká z popela – tedy ohně (Anon., 2006).

Obr. 17 – Pole pa-kua a jejich náležitost k pěti prvkům
(zdroj: vlastní obrázek, podle Skulilové, 2012)

4.2.3.1 Pole středu

Podstatu všeho tvoří stabilní střed. Ani lidské tělo by se bez pevného středu neobešlo. Energie čchi se koncentruje ze všech stran do pevného základu – tchaj-t'i, který představuje centrum energie. Vhodný prostředek ke koncentraci a hromadění energie znázorňuje rozlehlá plocha trávníku, neboť její otevřenost vyzařuje klid. Často se ve středu pozemku nachází dům, v takovém případě je pole pa-kua rozvrženo na pozemku několikrát (obr. 15) (Hofmann a Kislínger, 2000; Webster, 2010).

4.2.3.2 Pole rodiny, pole dětí a pole přátel

Největší vliv na naše životy mají lidé, kteří jsou nám nejbližší již od narození. Je proto logické, že pevný střed života obepínají ze dvou stran oblast rodiny a oblast dětí. Zóna rodiny nesouvisí nutně jen s rodinnými příslušníky, ale se vztahem ke všem, kteří nám jsou blízcí. Tato oblast by měla překypovat energií a optimismem, protože rodina nejvíce ovlivňuje naše životy. Energie ze zóny rodiny se nejlépe čerpá pouze v případě, že jsou vzájemné vztahy mezi blízkými ujasněné a vyrovnané. Otevřená a přátelská oblast rodiny by se měla nacházet v části zahrady, kde veselé oslavy nebudou rušit sousedy. Radostnou atmosféru lze vytvořit dřevěnými prvky či vysokými štíhlými předměty, které odpovídají prvku dřeva. Přítomnost grilu podpoří vedlejší životodárný prvek oheň.

Zóna dětí je věnována dětem samotným, ale i kreativě, kterou s dětmi spojujeme. Tato oblast odpovídá i koníčkům, které rádi provozujeme. Energie zóny dětí nás přiměje pustit se do zvoleného projektu s chutí a odhodláním. Zvolení pestrobarevných květin kreativitu jen posílí. Uzavřenost této zóně nesvědčí. Hry či kreativita jsou tvůrčí procesy, které se bez dostatečného prostoru nemohou projevit.

I oblast přátel spojujeme s těmi, které máme rádi. Zónu přátel nejlépe vystihuje posezení určené k setkávání s přáteli, které vždy přinese příjemné pocity a vzpomínky na proběhlá setkání. Poli přátel odpovídá kov, zdůraznit ho lze kulatým tvarem stolu, rostlinami s bílými květy či stříbřitými či kovovými doplňky (Reichert de Palacio, 2012).

4.2.3.3 Pole bohatství, pole slávy a uznání

Rodina, děti a přátelé nám přinášejí do života radost, abychom však mohli naplnit sebe sama i přidanou hodnotou, toužíme po uznání a bohatství. Bohatství a blahobyt ve feng-šuej symbolizuje tekoucí voda. Nemusí se jednat jen o finanční, ale i duchovní bohatství. Přítomnost vody podpoří prvek dřevo. Někdy záleží i na tom, co pro jednotlivce bohatství značí, pro někoho bude bohatstvím záhon s pestře kvetoucími rostlinami, pro milovníka cestování dovezené suvenýry. Pole bohatství musí být udržováno a naplněno živoucími rostlinami. Nemocné či slabé rostliny nás nikdy obohatit nedokážou (Hofmann a Kislinger, 2000; Anon., 2006; Webster, 2010).

Oblast slávy spočívá mezi polem bohatství a polem partnerství. Odráží naše společenské postavení, zároveň to, jak chceme být společností vnímáni, případně uznáváni. Pole slávy se obvykle nachází nejdále od domu, vprostřed zadní části zahrady. Jestliže je takové místo skryté a nenápadné, vypovídá to o způsobu, jakým vystupujeme. Pokud chceme zlepšit život v tomto

směru, umístíme do zóny slávy vzrostlé rostliny symbolizující vysokou pozici, které chceme dosáhnout. Prvek ohně je dravý a pohlcující, jeho přítomnost jen posilní naše úsilí.

Partnerství není třeba chápat pouze jako vztah muže a ženy, představuje jak soukromé, tak pracovní vztahy. Partnerství má být vždy vyrovnané, stejně tak i jednotlivé prvky v této zóně. Jeden nesmí dominovat druhému. Tato oblast se nachází v nejvzdálenějším místě na zahradě, což poskytuje soukromí. Intimitu lze vytvořit altánkem obklopeným keři či obrostlým popínavými rostlinami (Anon., 2006; Webster, 2010; Reichert de Palacio, 2012).

4.2.3.4 Pole vědění

Vědění představuje velmi významnou hodnotu. Bohatství a sláva jsou pomíjivé, avšak znalosti či cenné zkušenosti člověku nikdo nevezme. Samotné vědění lze považovat za bohatství. Pole vědění slouží nejen k učení samotnému, ale i meditaci či věnování se aktivitám, které rozvíjejí naše schopnosti. Prostory s takovým účelem by měly být v klidné a ničím nerušené části zahrady. Protože poli vědění náleží prvek země, je třeba využít rostliny zemitých barev, jako jsou oranžová či žlutá (Hofmann a Kislinger, 2000; Anon., 2006).

4.2.3.5 Pole kariéry

Pole kariéry se nachází ve středu přední části pole pa-kua. Spolu s polem vědění a přátel tvoří princip tří dveří, který značí, že jedním z těchto polí by měl procházet vchod na pozemek. Vstoupení skrze tuto oblast symbolizuje cílevědomost, se kterou následujeme své sny. Místo vstupu se obvykle nachází tam, kde sídlí fénix. Jeho volnost a otevřenost jen podporuje účinky této oblasti. Zóna kariéry je spojená s prvkem vody. Přítomnost živoucí tekutiny přivede do zahrady pohyblivou energii čchi. Její příchod by neměl čelit žádné překážce. Pozitivní dojmy při vstupu do zahrady vyvolají i světlé a přitažlivé rostliny (Anon., 2006; Gerstung a Mehlhase, 2009; Webster, 2010; Reichert de Palacio, 2012).

5 Zahrada sdružující všechny kvality

Zahradu tvoří prostor mezi hranicemi pozemku a domem. Zahrada je tělem, dům hlavou. Uspořádání cest představuje žíly přenášející energii. Přítomná voda dává život všemu, co se na zahradě vyskytuje. A rostliny samotné jsou životem. Zahrada sdružující všechny kvality přináší krásu, která člověku poskytuje duševní a fyzickou pohodu, to vše za předpokladu, že zapadá do okolního prostředí a respektuje jeho podmínky (Gerstung a Mehlhase, 2009; Šonský, 2011).

5.1 Vstup do harmonického prostředí

Ve spojitosti s feng-šuej se klade důraz na vstupní část zahrady, neboť tou vpouštíme prospěšnou energii čchi. Vchod musí být přitažlivý, aby nalákal čchi. Branka, která na první pohled vypadá dobře, vyvolá v příchozím návštěvníkovi pozitivní dojmy. Naopak, nevhledný vstup návštěvníka pouze odradí a přiměje ho smýšlet o majiteli zahrady negativně. Stav vstupu vypovídá o majiteli mnohé. Pokud je vchod příliš poutavý, mohl by zaujmout i nežádané návštěvníky, na druhou stranu nenápadného a skrytého vchodu si nikdo nevšimne. Umístění vchodu nelze vždy ovlivnit, nejlepší místo pro příchod do zahrady se nachází na jihu, neboť po vstupu nás uvítá vřelý aspekt fénixe. Pokud pozemek disponuje několika vchody, za hlavní se považuje ten, kterým vstupujeme nejčastěji (Jay, 1998; Skulilová, 2012).

5.2 Cesty v zahradě

Cesty v zahradě znamenají mnohem více než jen spojení od vchodu k domu. Cesty, jejichž konec se ztrácí v nedohlednu, vytvářejí tajemství a pobízejí k odhalení záhady. Zakřivené cesty činí cestu k cíli přitažlivější. Samotná cesta je poutí. Způsob, jakým cesty vytvoříme, ovlivní naše putování. Cesty mohou být krátké či dlouhé, můžou vést k cíli či jen přimět k nezávazné procházce po zahradě. Při tvorbě cest je třeba se zamyslet nad materiály, jejich vztahem k přírodě a nad tím odkud kam cesta povede.

Vzhledem k tomu, že většina lidí nedisponuje rozlehlými pozemky, zahrada neposkytuje mnoho prostoru pro vytváření tajů a záhad. Cesta se nestává poutí, neboť cíl je přímo na dosah. Přesto můžeme do zahrady vložit prvky, které nás překvapí, například cibuloviny kvetoucí pouze na jaře nebo unikátní kolekce kamenů. Bezcílné procházení zahradou podpoří nepravidelně tvarované pěšiny, díky nimž se můžeme dívat i pohybovat různými směry po celé ploše cesty (Stasney, 2003; Young, 2011).

Rovné cesty přivádí do domu smrtící energii čchi, která svou rychlostí do domu narazí, místo aby do něj plynule vstoupila. Proto se dává přednost zakřiveným cestám, případně se na rovnou cestu umístí květináč, který tok energie čchi zpomalí. Během klidného a pomalého pohybu má čchi možnost čerpat vitální energii z míst, kterými prochází. Jestliže cestou potká různé druhy rostlin, množství energie čchi stoupá. Cesty by měly mít smysluplné umístění a plynule navazovat na ostatní prvky zahrady, aby energie čchi mohla proudit neomezeně (Huynh, 2012).

5.3 Voda – elixír života

Proudění energie čchi nejlépe znázorňuje voda volně plynoucí krajinou. Z hlediska feng-šuej má voda spolu s horami velký význam. Hory odpovídají klidnému jin, voda představuje aktivní jang. Vzájemným působením vytvářejí prospěšnou čchi (Huynh, 2012).

Lidé vodu odjakživa považovali za jedinečný zdroj života, z toho důvodu si ji vždy drželi v blízkosti svých obydlí. V zahradách voda tvoří nezastupitelnou přírodní složku. Jakékoliv formy vody vnášejí do zahradního prostoru klid i pohyb. Působí na lidské smysly jak vizuálně, tak zvukově, v podobě efektů zrcadlení či jemného zurčení vodního proudu. Voda, stejně jako rostliny, celoročně člověka překvapuje různými podobami (Šonský, 2011).

Vodní prvek v zahradě se dělí na tekoucí a stojatý. Proudící voda představuje aktivní jangovou energii, zatímco stojatá voda odpovídá klidné jinové energii. V každém případě by měl vodní prvek vyzařovat klid. Rozbouřená voda strhává pozitivní energii čchi z okolí a odvádí ji pryč, přičemž vytváří prostor pro „smrtící čchi“. Na druhou stranu mnoho klidu pozitivita také nepřináší. Pokud není dobře vyřešená filtrace, voda se kazí, množí se v ní různé druhy hmyzu, vegetace v ní rostoucí neprospívá. Ve stojaté vodě je energie čchi uvězněna, neobnovuje se a nečerpá nové síly. V čínské mytologii voda představuje „krev draka“. Když krev přestane proudit, vznikne sraženina. Proto Číňané preferují vody tekoucí. Energie čchi v tekoucí vodě koluje, čímž se její kvalita neustále obnovuje, okolní prostředí naplňuje životem a svěžestí. Přes negativa spojená se stojatou vodou není nutné ji eliminovat. Důležitou roli hraje i kvalita vody. Čistá voda přetéká vitalitou a vytváří prospěšnou čchi. Její tvorbu ve stojaté vodě lze podnítit zasazením rostlin, které podpoří tvorbu kyslíku ve vodě, například leknín, kosatec či blatouch (Urbiš, 2005; Anon., 2006; Brown, 2012; Yap, 2012).

Stojatá voda do zahrady vnese pocit klidu a uvolněnosti. Klidná vodní hladina ovlivní vnímání zahradního prostoru. Plocha vody ho zvětší a jeho hloubka dodá zahradě třetí rozměr. Nehybná hladina odrazí okolní vegetaci a vytvoří pocit tajemna. Tekoucí voda dodá zahradě

dynamiku a pohyb, svou neposedností přitáhne pozornost a příjemně zapůsobí na naše smysly. Bez ohledu na dynamičnost vodního elementu voda do zahrady přinese život za všech okolností (Šonský, 2011).

Voda může mít v zahradě různé podoby. Jezírka, potůčky, vodotrysky, bazény či ptačí napajedla. Doporučuje se, aby plocha vody nezabírala větší část pozemku než dům. Velká plocha by energii čchi pohlcovala. Záleží i na tvaru vodní plochy. Hranatý tvar souvisí s jin, kulatý s jang. Preferuje se volný zakroucený tvar, protože odpovídá pohybu vody. Voda se v přírodě nikdy nepohybuje v rovných liniích. Ostré rohy rovnostranného bazénu by mohly vysílat negativní energii (Stasney, 2003; Anon., 2006; Gerstung a Mehlhase, 2009).

Dle principů feng-šuej by na zadní straně domu měla vládnout největší stabilita, proto se vyhneme přítomnosti nevyzpytatelného vodního prvku za domem. Voda by člověku měla být neustále na očích, aby dohlížel na její sílu. Umístění vodního prvku lze zohlednit i podle světových stran, pěti prvků či nebeských zvířat. Východní i jižní strana, odpovídající fénixovi a drakovi, vytváří ideální místo pro vodu, neboť s sebou přináší sluneční svit. Vodním rostlinám i živočichům se v ní daří. Přítomnost vody v zahradě podpoří dřevěnou čchi a utlumí působení ohně. Výběr vhodného místa pro vodu musí být zohledněno i prakticky. Jezírko ležící pod stromem bude každý podzim plné opadaného listí a jen přinese starosti s jeho čištěním. Jakákoliv forma vody by se neměla nacházet v bezprostřední blízkosti domu. Silné vodní čchi by ovlivňovalo obyvatele domu a utopilo je ve své moci (Hofmann a Kislinger, 2000; Brown, 2012).

Nejlepší funkci vodní plochy v zahradě splní koupací jezírko, neboť slučuje všechny prospěšné vlastnosti. Přítomnost vodních rostlin a ryb je považována za velmi příznivou. Vegetace spolu s rybami prostředí oživují. Ryby jsou v Číně považovány za nositele štěstí a spolu s rostlinami napomáhají vodě vytvářet hojnost čchi (Webster, 2010; Huynh, 2012).

5.4 Rostliny – symbol života

Mít promyšlené umístění všech prvků v zahradě je jedna věc. Dokud v ní však nebudou rostliny, zahrada nebude kompletní. Rostliny tvoří základ zahrady a představují malý kus přírody u našeho domu. Samotná příroda je pro nás nejlepší přirozený lék. Její mocné hojící vlastnosti člověk již od pradávna využívá ve svůj prospěch. Uklidňující zvuk jemného proudu vody, osvěžující vůně čerstvých květin, dech beroucí panoramata hor, to vše hypnotizuje naše smysly. Nejen příroda, i vzdálený Měsíc ovlivňuje naše chování. Nelze pochybovat o tom, že kousek přírody v blízkosti člověka přinese do jeho života jen pozitivní věci (Huynh, 2012).

Vegetace tvoří základ všeho, co na nás bude v zahradě působit příznivě. Vůně, barva a tvar květů, struktura a barva listů. To vše jsou podněty, které nás budou v průběhu roku těšit a stimulovat naše smysly. Rostliny ovlivňují svoje okolí i díky své proměnlivosti. Každý den překvapí něčím novým, nikdy nejsou stejné. Není divu, že pro impresionistického malíře Clauda Moneta byla stále se měnící zahrada nekonečným zdrojem inspirace (Murray, 1989; Hofmann a Kislinger, 2000).

Zeleň nepředstavuje pouze estetický přínos, ale i hygienický. Ovlivňuje prostředí v sídlištích i volné krajině. V zahradě vytváří mikroklima projevující se několika způsoby. Největší vliv má zeď na kvalitu vzduchu. Transpirací zvyšuje jeho vlhkost, vypařováním snižuje teplotu porostu, a tím i prostředí. V horkém létě se raději projdeme po chladné trávě než po horkém písku. Vegetace snižuje množství choroboplodných zárodků a zabraňuje jejich šíření, tlumí hluk a pohlcuje prach. Největší podíl na pohlcování prachu má trávník, na kterém prachové částice ulpí a deštěm jsou spláchnuty do země. Celkově mají rostliny uklidňující účinek na nervovou soustavu člověka. Zelená barva na nás takto působí právě proto, že pocházíme z přírody a zelená je pro nás přirozená (Jansa a kol., 1961).

5.5 Vymezení hranic harmonického prostoru

Zahrada a všechny její pozitivní vlastnosti představuje náš soukromý ráj. Právě oplocení definuje rozměr zahrady, uzavírá všechny prvky do jednoho prostoru a vymezuje území pro proudění čchi. Ploty pomáhají nasměrovat energii čchi a soustředit ji do středu pozemku. Oplocení zároveň symbolizuje strážce a ochránce domu.

Oplocení chrání dům před nevítanými hosty, současně může bránit vstupu energie čchi. Pozemek obehnaný vysokou zdí působí jako neprostupné hradby, které majitelům vytvoří dostatečné soukromí, ale obere je o rozmanitost za hranicemi jejich životů. Souznění s bezprostředním okolím nedosáhneme, pokud nás budou obklopotovat „hradby“. Uzavření ve vlastním světě přináší do života smutek a deprese. Ačkoliv člověk ve své zahradě nechce být rušen, není dobré se kompletně stranit okolí (Hale, 2003; Yap, 2012).

Jestliže poloha domu nabízí malebný výhled do okolí, úroveň plotu výhledu přizpůsobíme. Výška plotu se sníží, anebo se v plotě vytvoří otvory, které přinesou nečekané spojení s krajinou (obr. 18). Pokud okolí domu neposkytuje příhodné podmínky pro vyhlídku, nebo člověka vyloženě nutí obehnat pozemek vysokým plotem, je možné samotný plot přeměnit na krásnou vyhlídku. Umělecké dílo vytvoří buď samotná příroda například pomocí popínavých rostlin,

nebo sám člověk díky zajímavé mozaice či reliéfu zapojenými přímo do oplocení (Hofmann a Kislinger, 2000; Young, 2011; Skulilová, 2012).

Hranice nemají znázorňovat bariéru, měly by vyzařovat harmonii, klid a mír, s jakým chcete žít společně s okolním prostředím i sousedy. Pro dosažení dobrého vztahu se sousedy je dobré hned na začátku vymezit hranice pozemků a způsob jejich provedení. Správné oplocení pomůže vyhnout se možným sporům a do domova přinese pohodu a klid (Reichert de Palacio, 2012).

*Obr. 18 – Poutavý výhled do krajiny skrze oplocení
(zdroj: Young, 2011)*

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývá základními principy feng-šuej a jejich aplikací na zahradní prostory. Východní učení feng-šuej v posledních desítkách let výrazně ovlivnilo pohled západního světa na spojení člověka a přírody. Sounáležitost člověka k přírodě přiměla západní svět zamyslet se nad praktikami používanými čínskými mistry po tisíciletí. Mnohaletým pozorováním kosmických a přírodních jevů se Číňané naučili využívat přírodních sil a poutat je ke svým domovům, čímž vytvářeli harmonii ve svých životech. Harmonii, která dnešnímu uspěchanému světu schází.

Současná doba naplněná stresem a napětím si žádá zpomalení. Lidé se začínají zajímat o různé metody, jak učinit svůj život kvalitnější. Mnozí z nich však učení feng-šuej považují za rychlý a zaručený návod na životní harmonii. Feng-šuej nevytváří recept na spokojený život. Toto učení vychází ze zkušeností mnoha generací před námi, které se pomocí samotné přírody naučily sladit svůj domov s okolím a čerpat z něj síly, které samo prostředí nabízí.

Nejzásadnější přírodní a kosmickou sílu představuje proudící energie čchi. Ničím neomezovaný tok energie čchi tvoří základní princip učení feng-šuej. Příznivé uspořádání životního prostředí, které přivádí energii čchi do naší blízkosti a příznivě nás ovlivňuje, je cílem k dosažení harmonického domova. Samotná energie čchi je tvořena principem jin a jang, dvěma silnými protiklady, které nemohou existovat jinak než v naprostém souladu. Právě soulad je klíčovým bodem přístupu učení feng-šuej k životnímu prostředí. Všechny elementy, ať lidské či přírodní, musejí být v neustálé rovnováze, neboť ta přináší do života kladné hodnoty.

Učení feng-šuej říká, jak se podívat na okolní prostředí, jak ho vnímat a uspořádat. Většinu poučení, které feng-šuej poskytuje, mnozí znají, jen si je nedokázali dát do správných souvislostí. Klid nám do života nepřinese určité rozmístění rostlin a zahradního nábytku. Harmonii ve svém životě si každý utváří sám. Principy feng-šuej nejsou jednoznačné, vždy se musí přizpůsobit danému místu i člověku.

Harmonické uspořádání životního prostředí pozitivně ovlivňuje kvalitu našich životů. Domov má být místem, kam se rádi vracíme a ve kterém čerpáme energii na další den. Harmonické provedení zahrady jen posílí kladný účinek místa, kde trávíme nejvíce času.

Tato bakalářská práce může posloužit jako podklad pro vytvoření vlastní harmonické zahrady či rozvinutí dané problematiky na konkrétním prostoru v diplomové práci.

Seznam literatury

Barrett, J. 2003. Feng Shui Your Life. Sterling Publishing. New York. 272 p. ISBN: 978-0806976297.

Brown, S. 2012. Feng-šuej od A do Z: prastaré umění schopné vnést harmonii, zdraví a štěstí i do moderních prostor a do života. Metafora. Praha. 400 s. ISBN: 978-80-7359-323-0.

Bruun, O. 2011. Fengshui in China: geomantic divination between state orthodoxy and popular religion. NIAS Press. Copenhagen. 305 s. ISBN: 978-87-91114-57-1.

Creightmore, R. 2013. Feng-šuej: tajemství čínského učení. Dokořán. Praha. 58 s. ISBN: 978-80-7363-521-3.

Feng-šuej: dům a zahrada. 2006. Ikar. Praha. 288 s. ISBN: 80-249-0719-4.

Francová, A. Feng šuej v praxi [online]. Flóra na zahradě. 14. dubna 2014 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z <<http://www.floranazahrade.cz/feng-suej-v-praxi/>>.

Funk, K. 2013. Umíme si vytvořit domov? aneb Feng-šuej po česku. Malvern. Praha. 268 s. ISBN: 978-80-87580-38-7.

Gerstung, W., Mehlhase, J. 2000. Complete Feng Shui Health Handbook. Lotus Press. Twin Lakes. 248 p. ISBN: 9780914955603.

Gerstung, W., Mehlhase, J. 2009. Feng-šuej zahrady a rostlin. Fontána. Olomouc. 384 s. ISBN: 978-80-7336-530-1.

Hale, G. 2003. Feng-šuej ve vaší zahradě. Svojtka & Co. Praha. 96 s. ISBN: 80-7237-699-3.

Hartz, P. R. 1996. Taoismus. Nakladatelství Lidové noviny. Praha. 133 s. ISBN: 80-7106-185-9.

Hofmann, H., Kislinger, E. 2000. Feng-šuej v zahradě. Ikar. Praha. 127 s. ISBN: 80-7202-566-X.

Hrdlička, Z., Hrdličková, V. 1997. Umění čínských zahrad. Argo. Praha. 167 s. ISBN: 80-7203-167-8.

Huynh, V. 2012. Feng Shui Beyond Boundaries. iUniverse. Bloomington. 224 p. ISBN: 978-1475962154.

Jansa, F., Wagner, B., Hurych, V. 1961. Sadovnictví. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 413 s.

Jay, R. 1998. Feng Shui In Your Garden. Tuttle Publishing. Boston. 112 p. ISBN: 978-0804831628.

- Jordan, H.** 2010. Léčivá energie místa a krajiny: energetický vztah mezi člověkem, jeho bydlištěm a krajinou. Fontána. Olomouc. 229 s. ISBN: 978-80-7336-562-2.
- Keswick, M.** 2003. The Chinese Garden: History, Art and Architecture. Harvard University Press. London. 240 s. ISBN: 978-0674010864.
- Lau, K.** 1996. Feng shui: staré čínské umění harmonického uspořádání Vašeho domu. Pragma. Praha. 98 s. ISBN: 80-7205-351-5.
- Lip, E.** 2009. Feng shui in Chinese architecture. Marshall Cavendish. Singapore. 152 p. ISBN: 978-9812616340.
- Little, S.** 2000. Taoism and the Arts of China. University of California Press. Chicago. 352 p. ISBN: 978-0520227842.
- Murray, E.** 1989. Monet's Passion: Ideas Inspiration and Insights from the Painters Garden. Pomegranate Europe Ltd. Maldon. 144 p. ISBN: 978-0876544433.
- Paton, M. J.** 2013. Five Classics Of Fengshui: Chinese Spiritual Geography In Historical And Environmental Perspective. Brill. Leiden. 422 p. ISBN: 978-90-04-24986-8.
- Perkins, F.** 2004. Leibniz and China: A Commerce of Light. Cambridge University Press. Cambridge. 244 p. ISBN: 978-0521830249.
- Plzák, P.** 2014. Velká kniha feng-šuej: učebnice tradičního taoistického umění. Chvojko nakladatelství. Praha. 334 s. ISBN: 978-80-86183-65-7.
- Reichert de Palacio, S.** 2012. Feng-šuej – Harmonie v zahradě. Knižní Klub. Praha. 191 s. ISBN: 978-80-242-3649-0.
- Sang, L.** 1994. The Principles of Feng Shui. American Feng Shui Institute. Monterey Park. 199 p. ISBN: 978-0964458307.
- Skulilová, L.** 2012. Šťastný domov pomocí feng-šuej: na míru pro české prostředí. Alpress. Frýdek-Místek. 160 s. ISBN: 978-80-7362-986-1.
- Spears, W.** 1997. Feng-šuej: design života očima starověkého učení: harmonické prostředí – zdroj vaší energie a zdraví. Ikar. Praha. 201 s. ISBN: 80-7202-101-X.
- Stasney, S.** 2003. Feng Shui Living. Sterling Publishing. New York. 160 p. ISBN: 978-1402703478.
- Tchi, R.** The Yin Yang Theory and Feng Shui [online]. About Home. Vancouver. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z <<http://fengshui.about.com/od/thebasics/qt/yinyang.htm>>.
- Tung, Ch.** 1936. Chinese Gardens, Especially in Kiangsu and Chekiang. T'ien Hsia Monthly. 3. 220-222.
- Urbiš, A. A.** 2005. Žít feng-šuej v našich podmínkách. Alpress. Frýdek-Místek. 114 s. ISBN: 80-7362-201-7.

Webster, R. 2010. Zahrada podle feng-šuej. Knižní klub. Praha. 149 s.
ISBN: 978-80-242-2692-7.

Yap, J. 2012. Feng-šuej pro dům. Exteriér. Knižní klub. Praha. 274 s.
ISBN: 978-80-242-3492-2.

Young, Ch. 2011. Encyklopedie zahradního designu. Universum. Praha. 352 s.
ISBN: 978-80-242-2916-4.